48՝Դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 871 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 28 ԱՊՐԻԼ/11 ՄԱՅԻՍ 1904 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1322 — 28 ՆԻՍԱՆ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԻՐՈՒՈՒՆ ՅՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիա Մեծ Փողոց, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ նամակներ չեն տրուիր։

Մանկական Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قیریب
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԻԱՌԻՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Ցարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 գր.	50 գր.
Դուռնայեր համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մրցակցութիւն։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թարգմանութիւնները գրականութեան մը պատուասյան կը համարուին։ Օտար հիւթեղ գրականութիւններէն կատարուած ընտիր, հարազատ թարգմանութիւնները արուեստին ազնուացումին ու կոկումին հետ մտաւորական զարգացումին և բարեշրջումին ալ ազդու ջրգեղներն են։ Հայ գրականութիւնը իր առաջին քայլափոխներէն ընդունած է միշտ իրենէն աւելի զարգացած մտաւորականութիւններու ջրզուա արտադրութիւնները, այժմէական հայեացքներուն ընդունելութեան համեմատութիւնով, ու կրած է անոնցմէ ազնուացումներ, խթանումներ հնչունութեան, ոճի ճկունութեան, զգացումներու զգայնիկ, փափուկ արտայայտութեան և դաղափարական նրբերանգ բացատրութիւններու ճոխութեան տեսակէտերով, որոնք բարեփոխած հարստացուցած են զինք։ Մտաւորական հոսրիզոնին վրայ այսօր ալ տակաւին խակ, հետեւակ վերջապահներ ըլլալով՝ մեր գրականութիւնը դեռ երկար ատեն քաղաքակրթութեան ոսկիբրներուն ալաղձուն, հասուն արտադրութիւններուն կարօտ է ջամբուելու, օժանդակուելու՝ թարգմանութիւններու ճամբով անշուշտ։

Երբեմն մեր մէջ անհասական ինքնուրոյն, անկախ ձեռնարկներ ձեռնարէց ոգի մը ցոյց տուած են այդ ճիւղին մշակումին, ծաղկումին. այսօր սակայն այդպէս չէ. բայց ի դպրոցական դասագրքերէ—ինքնին առաւելակիրճ մխիթարութիւն մը—ինչ որ գրչի արտադրութիւն է, դատապարտուած է անպատճառ մամուլին աւազանէն օծուելու։ Մեր գրականութիւնը իր ամբողջ սեռերովը լրագրութեան չրջապարիսպէն ներս կ'ապրի կղզանքուած, անոր բ[illegible] մախճող չալակին է կպած, երեւոյթ մը որ չա՛տ լաւ կը վերլուծէ այս անկումի չրջանին մէջ գրողին և ընթերցողին փոխադարձ տրամադրութիւնները. և սակայն լրագրութենէն անկախ գրական-թարգմանական ձեռնարկներ անգոյ ըլլալով հանդերձ՝ թերթօն-վէպերէն դուրս դարձեալ սպառուածէն չա՛տ առաջ է քանակով օտար էջերէ թարգմանութիւնները, առանց սակայն որակով ալ գոհացուցիչ հանգամանքի մը մէջ ներկայանալու, և ասիկայ անոր համար որ, մեր թարգմանիչները փոխանակ խնամոտ ընտրութիւնով չանալու մեզի աւելի հիւթեղը և հաճելին հրամցնելու, անիմաստ թափթփուք հատուածներ կուտան, հաղիւ հազ երբեմն պատահաբար ներկայացնելով հոգիին հետ խօսող, մտքին առողջ սնունդ մատակարարող, կեանքոտ, բաւարար, աղուոր կտորներ, ջրուտ լեզուով մը, կուռ ու սահուն ձրչով մը տողուած։ Մեր թարգմանիչներուն մէկ ստուարագոյն մասը՝ բայառութիւնները յարգելով անշուշտ՝ սկսնակներ են որոնք հաղիւ դպրոցականի գրիչը մէկդի դրած, փորձի առաջին նշդրակը նորավէպերու թարգմանութիւններուն վրայ կը խաղցնեն, նկատելով զայն անմիջական յաջ ըդը գրասեղանին զոր թողուցած են. ատոնք կը կարծեն ամէնէն դիւրին ճամբան գրականութիւն մշակած ըլլալու, առանց երբեք անդրադառնալու՝ այն էապէս կարեւոր կէտին թէ, մեր ցամաք գրականութեան մէջ օտար էջերուն ներմուծելիք համմը թերխաչ մտքերու գնահատութեամբ թարգմանուելովը, հանդիպած առաջին նորավէպին կամ ոտանաւորին հայեացուելովը չէ որ ձեռք պիտի բերուէր և ոչ ալ իրենց՝ սկսնակներուն՝ ասանկ անդամատ, գրբախոշոյ թարգմանութիւ[illegible]ովը։ Մաքս Նորտաուի մը տեսութիւնները, Սաէնսարի մը հայեացքները, Բոլ Պուրջէի մը վերլուծող մտքը, Բիէռ Լօթիի մը նկարագեղ պատկերացումները և ուրիշ ասանց պէս հանճարեղ իմացականութիւններու երկածները բնականաբար իրենց ազդեցութիւնը և երբեմն հմայքը կը տարածեն ընթերցող մտքերու վրայ, սակայն ոչ ապահովաբար նաեւ անոնցինները, որոնք իրենց տոհմային մտաւորական կալուածին վրայ արդէն նշանակելի, որոշ տեղ մը չունին գրաւած։

Այս մասնանշածներէս դուրս ուրիշ երեւոյթ մըն ալ կը պարզուի որ ոչ նուազ հիասթափեցուցիչ է որքան պախարակելի։ Մեր թարգմանիչներէն ոմանք շատ հեղ կանխաւ հրատարակուածի մը երկրորդ, երրորդ տպագրութիւնները կը կլլեցնեն մեզ, պարագայ մը որուն չեն կրնար անդրադառնալ յաճախ խմբագրութիւնները իրենց բազմահոգ աշխատութիւններուն պատճառաւ անշուշտ։ Ըսածիս թարմ օրինակները մէջտեղ են. ասկէ առաջ «Մասիս»ի մէջ նախ արձակը յետոյ աղուոր տաղաչափուածը կարդացինք Անաթոլ Ֆրանսի «Ճերմակ հովհարով տիկինը» նորավէպին. օրեր յետոյ սակայն նոյնը օրաթերթի մէջ ալ կարդացինք։ Նոյնպէս ամիսներ առաջ տեսնուած մէկ երկու նորավէպերու Բ. Դ. տպագրութեան արժանացած թարգմանութիւնները տեսանք հրատարակուած (տեղնիտեղոյը ըսել դանց կ'ընեմ) և դեռ ասանկ չատեր եթէ պրպտելու ելլենք(*)։ Ասոր մէջ սակայն՝ ինչպէս ըսի՝ լրագրական վարիչներու քիչ մը անտարբերութիւնը կայ միայն և ուրիշ ոչինչ, բայց և այնպէս անմարսելի է։ իտակը ինքնին անարժէք ո՛ և է հատուածի մը ըլլա՛յ թարգմանութիւն, ըլլա՛յ ինքնագիր, Բ. Դ. տպագրութիւնները հրամցնել ընթերցողներուն։ Ապահովաբար այդպէսով չէ որ ճաշակները պիտի ազնուանան, մտաւորականութիւնը պիտի զարգանայ, գրականութիւնը պիտի աճի, բարգաւաճի. տրուած արդիւնքը՝ ակնկալուածը պիտի զուգակռէ և հակուածները առ այն պիտի յորդին։

Ց. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

(*) Թարգմանիչները բնականաբար առիթ չեն ունենար ամէն թերթերն ալ կարդալու և առանց նախապէս թարգմանուած ըլլալը գիտնալու, իրենք ալ կը թարգմանեն։ Ծ. Խ.

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

ՅԷՐԻԳԻՒՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ...

ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹԸ

Հաւատի աղբիւրէ կ'իմանանք որ Տնտես. Խորհուրդը խնդրեր է Հիւանդանոցի Հոգաբարձութենէն որ տեղեկութիւն տուի իրեն՝ սիկառի թուղթին վաճառման և չահագործութեան փոխադարձ պայմաններուն վրայ։ Ասիկա շատ կարեւոր լուր մըն է որուն վրայ կ'արժէ քանի մը խորհրդածութիւն ընել։ Տնտես. Խորհուրդը, ինչպէս դրեցինք արդէն, հոգածու ըլլալով եկեղեցիներու և բարեսիրակ ն հաստատութիւններու բարւոք մատակարարութեան, ակնկիցառալ որոշած էր քննել Յէրիգիւղի եկեղեցւոյն նախորդ հաշիւները։ Զենք դիտեր ի՛նչպէս եղաւ, այս հաշիւները չբարեհաճեցան ներկայանալ Տնտես. Խորհուրդին, այլ ամենոտ մէկու մը պէս իրենց երեսը պահեցին պարակեցին։ կ'երեւայ թէ չէին ախորժեր Տնտեսական Խորհրդոյ մանրազնին ակնարկէն։ Ի՛նչ եւ է։ Տնտեսական Խորհուրդին կը մնայ այժմ ուշադրութեամբ քննել Հիւանդանոցի սեփական թղթին վաճառման պայմանները, և Հոգաբարձութեան հետ համախորհուրդ, որոշել թէ արդեօք սիկառի թուղթը չի՞ կրնար հիմակուընէն աւելի հասութաբեր ըլլալ Հիւանդանոցի պէս բազմակարօտ հաստատութեան մը, աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ և նոր ձեռքերու մէջ։ Այս կերպով միայն թերևս կարելի ըլլայ պարտաւորել Յէրիգիւղեան նազելաչուք հաշիւներն որ բարեհաճին Պատրիարքարանի ճամբան բռնել վերջապէս, Տնտես. Խորհրդոյ վաւերացումն ստանալու համար։

ՍԻՄԷՈՆ ՄԵՐՈՒՆԻ

ՊԱԼԱԿԷՍԻի մեր գործակալն է Պետրոս էֆ. Փանոսեան, որուն կրնան դիմել Մանզումէի բաժանորդագրուելիք փափաքողները։

ԳԱԻԱՌԻՆ ՆԱՄԱԿ

ՍՎԱԶԻ ՎՍԵՄ. ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ ԱՄԱՍԻԱ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Սվազի կուսակալ Բէ իտ պէյ, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէր, Մարտ 19ին Եւդոկիա ժամանեց և անկէ ալ Զիլէ գնաց ուրկէ իմացանք որ պիտի այցելէ նաեւ Ամասիա։

Ն. Վսեմութեան գալուստը յայտնող հեռագիրը հասնելուն պէս, վիճակիս առաջնորդ Գեր. Տ. Արիստակէս Եպիսկ. Վանքեան ընկերակցութեամբ Գաւառ. Ժողովին անդամներու, չորս ժամ հեռու, Զիլէի ճամբուն վրայ, Գըզըլճա ըսուած տեղը փութաց, ուր հասան նաեւ քաղաքիս Վսեմ. կառավարիչը, օգնականը և կառավարական պաշտօնատարներէն ոմանք։ Ժամը 8 էր երբ հասաւ Կուսակալը, հետը ունենալով Մուավին՝ Արիսդիտի պէյը, Տէֆթէրտարը, Մէարիֆ Միւտիրին և ուրիշ կարեւոր անձնաւորութիւններ։ Գըզըլճա քիչ մը հանգիստ ընելէ ետքը համբայ ելաւ, և հասաւ քաղաքիս երկու ժամ մնացած Սըրա-Պէօճէկլիկ ըսուած տեղը, ուր եկած էին Ամասիոյ Դատաւորը, Միւֆթին, կառավարութեան բոլոր պաշտօնեաները, զինուորական պաշտօնատարներ, Հայոց և միւս ազգերու հոգեւորականներ, Բազաք. Ժողովոյ անդամները և երեւելի Հայեր։ Ն. Վսեմութիւն օշարակով ու սուրճով մեծարուելէ ետքը, նոյն բազմութեամբ համբայ ելաւ դէպ ի քաղաք։ Ճամբուն վրայ շարուած էին զօրքերը, որոնք նուագեցին և զինուորական պատիւներ ընծայեցին։ Իսկ մինչեւ Ս. Յովհաննէս ըսուած ուխտատեղին ընդ առաջ եկած էին Թուրք, Հայ, Յոյն և Յիսուսեան վարժարանները աշակերտներ, որոնք իրարմէ ո՛չ այնչափ հեռի, հետերնին ունենալով դասատուայ խումբը՝ ճամբուն եզերքը շարուած՝ սկսան երգել։ Մասնաւորաբար Հայ դպրոցներու աշակերտները, որոնց գլուխը կեցած էին քահանաներ և ուսուցիչներ, ձեռքերնին գոնդգոյն ծաղիկներ ունէին։ Ն. Վսեմութիւն որ այդ միջոցին հետիոտն կ'երթար, քաջալերական խօսքեր ուղղեց տղոց և շնորհակալութիւն յայտնելով հաճեցաւ հայ աշակերտաց ձեռքի ծաղիկներէն փունջ մը ընդունիլ ի նշան սրտագին գոհունակութեան։ Բաց ի աշակերտներէն խանուած էր ամէն ազգի բազմութիւն մը և ոգեւորութիւնը կատարեալ էր։

Ժամը 11ին կառավարութեան դուռը իջաւ Բէյլիտ պէյ, ուր հիւրանոցին մէջ ընդունեց նախ Իտարէի Ժողովը, որուն մէջ Առաջնորդ Սրբազան Հայրն ալ ներկայացաւ իբր անդամ Իտարէի. յետոյ կարգով Ալիյէի, Մուհասէպէի, Էվգաֆի, Պելէտիյէի և այլն պաշտօնեութիւնները, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ փոխ-հիւպատոսը, Բէյտիի միւտիրը և ուրիշ երեւելիներ։ Վանքեան Սրբազան երկրորդ անգամ ներկայացաւ իբր հոգեւոր պետ, հետը ունենալով միւս ազգերու հոգեւոր պետերը, քահանաները, ժողովականները և տեղւոյն երեւելիները, զորս զատ զատ ներկայացնելէ վերջ, ի դիմաց բոլոր քրիստոնեայ հասարակութեանց, ուրախ մը կարդալով բարի գալուստ մաղթեց Ն. Վսեմութեան։ Այդ ուղերձին մէջ լիաշուրթն օրհնութիւններ ու մաղթանքներ ըրաւ մեր Օգոստափառ և առատագութ Սուլթանին արեւշատութեան համար։ Այս աղօթքներուն ներկաները ձայնակցեցան «ամէն»ներով և Բէյլիտ պէյ իր մասնաւոր շնորհակալութիւնները և գոհունակութիւնը յայտնեց։

Ընդունելութիւններէն ետք Ն. Վսեմութիւն քաղաքացաւ մասնաւորապէս պատրաստուած յարկաբաժինը։ Բոլոր Ամասիացին գոհ և ուրախ է վայելելով ներկայութիւնը Ն. Վսեմութեան, որովհետեւ այս դեռ առաջին այցելութիւնն է Վսեմ. և սիրելի կուսակալին։ Երէկ և այսօր ա՛ի գալուստը շնորհաւորողները կ'ընդունի և իր պաշտօնին վերաբերեալ գրութեամբ և գործերով կը զբաղի։

*** Ամասյա 16ին, յանկարծակի մահուամբ մեռաւ ժամանակ մը ի վեր քաղաքս գտնուող Յէրիգ իւսէյին փաշան, որուն մարմինը հետեւեալ օր թաղուեցաւ։ Փիրլէր ըսուած գերեզմանատունը։ ***

Ամասիա, 21 Ապրիլ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐՈՒՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ ՄԸ ՅԱՄԱՔ ԵԼԱԾ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՋՈՂԱԾ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԻՅԷՎՕ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Եւրոպական թերթերէն։ Դէպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ տարուեցակարգ։)

ԹՕՐԻՕ, Մայիս 6.—Ընդհանուր գոհունակութեամբ լսուեցաւ Ճապոնական Երկրորդ Բանակին Լիաօթունկ թերակղզին ցամաքը ելնելու լուրը։

Թերակղզիին նեղ գօտին արդէն գրաւուած է, այնպէս որ Բորթ Արթուր և Տալնի բոլորովին կղզիացած են։

Ցամաքի վրայ յաջողութիւնները չատ լաւ տպաւորութիւն թողած են Բորէցի քաղաքագէտներուն մտքին վրայ։

Ֆորմոզա կղզիին բնիկները հանդէսներ կատարեցին Եալուէն ճաքոնցիներուն անցքին համար։

Զինացի Փոխարքայ Եուանշիքայ մանաւոր գործակալներ ղրկած էր Մանչուրիա, մօտէն իմանալու համար Մանչուրիոյ մէջ ռուսաց ճիշդ կացութիւնը։ Նոյն գործակալները իմացուցին Եուանշիքայի թէ Ռուս Մանչուրիոյ երեք գաւառներուն մէջ ունին 12,000 հեծելազօրք, 150,000 հետեւակ, և 224 թնդանօթ։ Արեւելեան Սիպերիոյ մէջ կան 5000 հեծելազօրք, 20,000 հետեւակ և 32 թնդանօթ։

Զինական զրոյցի մը նայելով Ռուսք Թանկ-Շանկ-Զէնկի մէջ, Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի ճամբուն վրայ, կիրակի օր կրակ բրին Փիու-Լիէն-Զէնկէ մեկնող չինացի գաղթականներու վրայ, որոնցմէ բռնանուեցան 200 և վիրաւորուեցան 70։

Մովակալ Ալեքսեվ հրաւիրեց Ֆէնկիէնի թաթար զօրավարը և միւս բոլոր չինացի պաշտօնատարները մեկնիլ անմիջապէս։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ, Մայիս 6.—Թոքիոյի ամերիկեան դեսպան Մր, Կրիսքըմ հեռագրով կը հաստատէ այն լուրը թէ Ճապոնցիք Լիաօթունկի ցամաքը զօրք հանած են Թաքուչանի հարաւային կողմը, Բորթ Արթուրէն 40 մղոն հեռի։ Ցոյց տրուած տեղն է Քինչաու, որ Լիաօթունկ թերակղզիին ամէնէն նեղ կէտն է։ Հետեւաբար երկաթուղին գործնականապէս գոցուած է, և Բորթ Արթուրի պաշարումը սկսած է։

Լոնտոնի ճաքոնական դեսպանը կը հրատարակէ հետեւեալը.—

«Մովակալ Հոզոկաս կը տեղեկագրէ.—

«Նաւատ մին Եօթներորդ բաժինը, Թորիիլանաւերու ժբ. տորմիղը, Մայիս 5ին էս օրէ առաջ ժամը 5.30ին Լիաօթունկ հասաւ։

«Մովեզերքին մօտ բլուրի մը գագաթը տեսնուեցան թշնամիին պահնորդները, բայց մեր կրակէն ետ մղուեցան։

«Նաւային կիսաբաժինը, հրամատարութեամբ նաւապետ Եամոթոյի, ցամաք ելաւ։ Բայց յորձանքը արգիլելով մակոյկներուն ծովեզերք մօտենալը, մեր զինուորները հարկադրուեցան 1000 մէթր թիավարել, և ծովեզերք հասնիլ կէս օրէ առաջ ժամը 7.22ին։

«Անմիջապէս քալելով, բարձունքները հասան և ճաքոնական դրօշը պարզեցին։ Նոյն պահուն Ակակի, Օշիմա և Զոֆայ մարտանաւերը ծովեզերքին

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՕՆԸ 57

ՍԱՍՍՈՒ

Ոսկիներու Ճամբուն

ՎՐԱՑ

ՎԷՊ

ՅԵՂԱՆԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Է.

Ծերուկին կնոջ նկատմամբ այս մանրամասն տեղեկութիւնները ստանալէ ետքը, այլ եւս բուն խնդիրին անդրադառնալ ուզելով Կոէկուառ՝ անմիջապէս փոխեց խօսակցութեան ընթացքը ու գաւառները կրկին լեցնել տալ վ,

—Նոյ նահապետէն մնացած Հայ երիտասարդի մը խօսքը կ'ընէիր, ինչ եղաւ անիկայ, ը՞ա։

—Միւսիւ Հրաչեան, հարցուց ծառան։

—Այո՛ անիկայ, որուն համար կ'ըսէիր թէ յարաբերութեան մէջէ՞ ես մանկամարդ կնոջ հետ։

—Բան մը ըրած չունի. իր սովորական կեանքը կը շարունակէ հիւրանոցին մէջ։

—Անշուշտ հիմա բարեհաճած է քիչ մը կարեւորութիւն տալ գեղեցիկ կնոջ, յարեց երիտասա դը երգիծական քմծիծաղով մը։

—Շիտակը խելք չեմ կրցած հասցնել այս բանին, կինը զայն կը հետապնդէ և ինք միշտ անտարբեր կը մնայ։

—Կամ այնպէս ըլլալ կը ձեւացնէ, պատասխանեց Կոէկուառ, որովհետեւ ամէն մարդ ալ մեզի պէս անկեղծ չկրնար ըլլալ որ զգացումները բայէ ի բաց յայտնելու քաջութիւնն ունենայ։

—Բայց դուք կը ճանչնա՞ք միւսիւ Հրաչեան, հարցուց ծառան։

—Սանկ քիչ մը, ըսաւ Կոէկուառ նշանակալից չեչտով մը, արդէն այնչափ խորհրդաւոր կեանք մը ունի, որմէ և ոչ մէկը կրնայ ներս թափանցել. և ես կ'ատեմ այդ ատիճան գաղտնիքներով պաշարուած մարդը, ո՛վ որ ալ ըլլայ։

Երկուքն ալ լռեցին պահ մը. մանուածապատ դարձուածները չէին կրնար չուտով նպատակին հասցնել Կոէկուառը որ ուզղակի գործի ձեռնարկելու առիթը ներկայացած սեպելով.

—Ան Հրաչեան ձեր քիթին կը խնդայ կոր, ըրաւ, չենք չնորհք յարաբերութեան էջ է ծերուկին կնոջ հետ և միամիտներուն այնպէս կը կըլլեցնէ թէ, ինչ կարեւորութիւն չարա։

—Իրա՞ւ կ'ըսէք, չեչտեց Եանի պզտիկ մնալէն ամչնալով, իրա՞ւ այնչափ խորամանկ է։

—Մեզի պէս սասը քսանը գրպանէն հանելու չափ խորամանկ. բայց ո՞ր չափ ալ խորամանկ ըլլայ, ես կրնամ կարդալ անոր հոգիին ամբողջ գաղտնիքները. հիմա միւսիւ Եանի, դուն սա կէտին պատասխան տուր, կրնա՞ս դրական ապացոյց մը ձեռք անցընել այս երկուքին ապօրինի յարաբերութեան։

Եանի պահ մը տատամսեցաւ. խնդիրը կը կնճռոտէր և ամէն կնճռոտող խնդիր բնականաբար իր հետ կ'աւելցընէր վաստակին չափը, անոր միջամտողներուն։

—Աչքդ չորս բաց, յարեց Կոէկուառ, դրական ապացոյց մը, անժրխտելի փաստ մը բեր այս առթիւ և երեւակայածէդ մեծ վարձատրութեան մը պիտի արժանանաս։

—Բայց շատ դժուար գործ է, պատասխանեց ծառան յուսահատ դէմքով,

—Բուն գործունէութիւնը, ասանկ դժուար խնդիր մը լուծելն է, դիւրինը ամէն մարդ ալ կը կատարէ։

—Բայց նախ ես համոզուած չեմ թէ Հրաչեայ յարաբերութիւն ունենայ ադ կնոջ հետ, որ միշտ իմ հակողութեանս տակ է գրեթէ։

—Շատ աղէկ. եթէ Հրաչեայ յարաբերութեան մէջ չէ, դո՛ւն առաջ մէջ զայն ու մտերմութեան կապ մը գոյացուր երկուքին միջեւ։

Ծառան հիմա զգաց որ կարծածէն աւելի կարեւոր գործ մ'էր իրեն յանձնուելիքը, ուստի կարելի եղածին չափ շատ օգտուելու միջոցներուն վրայ խորհելով լուռ մնաց։

—Դուն գործի մարդ ես, յարեց Կոէկուառ, քեզմէ սա կը պահանջեմ որ ամբողջ գործունէութիւնդ, խորամանկութիւնդ զոհես այս նպատակին ու ճշգրիտ ապացոյց մը ձեռք բերես, որ հաստատէ Հրաչեայի մանկամարդ կնոջ սէր տալը. ես վստահ եմ անոնց միջեւ յարաբերութիւն մը գտնուելուն, եթէ դուն հակառակը կը պնդես խնդիրը չէ ինձ համար, դուն փութացուր այս երկուքին մտերմութիւնը և ամէն պարագայի մէջ անժխտելի փաստ մը բեր ինձ։

Եանի չարունակեց լուռ մնալ, երիտասարդը անոր մտածկոտ դէմքը տեսնելով.

—Ջե՞ս կրնար, հարցուց. չեմ կարծեր որ մեծ դժուարութիւն մը կենայ այս խնդիրին մէջ. արթուն բնաւորութեամբ մարդ՞ ես, բաւական է որ հետամուտ ըլլաս, անկէ ետք ամէն բան կրնաս յաջողցնել։

— Պատասխանատուութեան խնդիրը մտածել կուտայ ինձ, պատասխանեց Եանի. եթէ ոչ, մնացածը բան մը կ'ըլլայ։

—Պատասխանատուութեան պարագայ չկայ բնաւ գործին մէջ. մնաց որ եթէ խնդիրը ծայրայեղութեան հանի և հիւրանոցին մէջ պաշտօնավարելդ դժուարանայ, ես անկէ չահաւէտ գործ մը կը գտնամ քեզ, բաքի այն վարձատրութենէն զոր պիտի հատուցանեմ երբ յաջող կերպով գլուխ հանես պաշտօնդ։

—Հիմա չեմ կրնար վճռական պատասխան մը տալ, ըսաւ Եանի, միշտ տատամսելով. պէտք է խորհիմ։

Կոէկուառ կը փութար ժամ առաջ անուանարկել Հրաչեան ու նոյն իսկ Նուարդի հաւատացնել անոր ուրիշ կնոջ մը սիրտ տուած ըլլալը, ամուսնութիւնը ջուրը ձգելու համար, ուստի Եանիի այս ձեւերէն սրտնեղելով,

—Ժամավաճառ ըլլալը չարժէր, առարկեց, արդէն բաւական յաջող սկզբնաւորութիւն մը ըրած ես, կինը հետամուտ է Հրաչեայի. այ վերջինն ալ անոր հետ կապելու միջոցներուն վրայ կը խորհիս կը լմնցնես։ Եթէ մինակդ չես կրնար յաջողցնել, կին մը օգնական կ'առնես քեզ, ինչպէս քիչ առաջ ըսիր. վարպետ, աչքը բաց կին մը կը գտնես, անիկայ քու հրահանգներուդ համեմատ կը գործէ ու երկուքիդ մէկէն խնդիրը կը յաջողցնէք կը լմնայ։

—Ինչո՞ւ համար այսքան հետամուտ էք ասանկ ապացոյց մը ձեռք անցընելու, հարցուց Եանի, իրմէ չսպասուած ծանրաբարոյութեամբ մը։

Հիմա լուելու կարգը Կոէկուառի եկած էր որ բնաւ չէր ակնկալեր ասանկ անհարկի հարցումի մը։

— Մեզք որ այսչափը չկռահեցիր, պատասխանեց կեղծ քմծիծաղով մը, երկու երիտասարդներու միջեւ ինչ բանի կրնայ ծառայել ասանկ ապացոյց մը. ադ Հրաչեայ ըսուած սրիկան ուրիշ կին մը խաբելու վրայ է թէ զայն կը սիրէ ամբողջ հոգիովը. ես այս անժխտելի ապացոյցով վար պիտի առնեմ անոր կեղծ դիմակը և պիտի հասցնեմ որ իր կարծածին չափ միամիտ մարդ չկայ որ ատանկ ձեւաբանութիւնները կլլէ։

— Բայց ես մօտէն գիտեմ որ Հրաչեայ կարեւորութիւն չի տար ծերուկին կնոջ։

— Օ՜ օ՝, զուչեց Կոէկուառ սրտնեղութեամբ ոտքի ելլելով. դուն իրա՞ւ խօսք չես հասկնար կոր. ինչ՞ ուզ պէտք թէ ինչ պիտի ընեմ, դուն բաւական պատասխան տուր. գործիդ կուգա՞յ ասանկ ձեռնարկ մը, այո՛ կամ ոչ պատասխանէ։

Երիտասարդին այս խիստ հարցումին առջեւ դողաց Եանի ու գործը չփճացնելու վախով,

— Ձեզի ծառայելը ամէնէն նուիրական պարտականութիւն կը սեպեմ, ըսաւ, դուք հրաման ըրէք միայն և ես պիտի հպատակիմ։

(Շարունակելի)

մօտեցան նաւամատոյցին մէկ կողմը, թշնամին վախցնելու համար։ Ամակի 100 Ռուս տեսաւ և ցրուեց։

Փոխադրանաւերը կէս օրէ առաջ ժամը 8.50ին հասան երկրորդ բանակին առաջին գունդերով, որոնք մեր դրօշը բլուրին գագաթը տեսնելով, անմիջապէս ալան ցամաք ելնել, ինչ որ կատարուեցաւ շատ փայլուն կերպով հակառակ մեր կացութեան։ Այս միջոցին նաւակամուրջներ կը շինեն փոխադրութիւնը արագ արագ կատարելու համար։»

Երրորդ նաւախումբին հրամանատար ծովակալ Բաթաօկա հեռագրով նոր մանրամասնութիւններ կուսայ ցամաք ելնելու գործողութեան վրայ։ Կը տեղեկագրէ թէ իր նաւախումբը Երկրորդ Բանակին առաջին մասը փոխադրեց Լիսաթունկի խարիսխը, և կը յարէ թէ Քակա Մարու փոխադրանաւը խրեցաւ մօտերը երէկ ժամը ութին։ Սակայն Ակիձուշիքա փոխադրանաւին աջակցութեամբ նորէն ջուրին երեսը հանուեցաւ ապահովութեամբ, եւ իրիկուան ժամը հինգին եղերքը հասաւ։

Բայց ճաքոնական կառավարութիւնը բացարձակապէս կը մերժէ գործողութեան յատկանշեալ պարզել, մի միայն կը ծանուցանէ փոխադրութիւնը եւ ցամաք ելնելը։

Ճաքոնի Ընդհանուր Սպայակոյտի անդամներէն զօրավար Ֆուքուշիմա խմացուց օտար թղթակիցներուն թէ երէկ Ճաքոնական բանակին մէկ մասը սկսաւ Լիսաթունկ թերակղզին ցամաքը ելնել։ Թղթակիցները հարցուցին թէ ո՛ւր ցամաք ելած էին եւ ո՛րքան զօրք։ Ֆուքուշիմա խնդաց միայն։ Ասոր վրայ թղթակիցները նորէն հարցուցին,—«Ո՛ւր ցամաք կ'ելնեն, Արեւելք, Արեւմո՞ւտք, Հիւսի՞ս, Հարաւ։» Երկինքէն անդին, պատասխանեց Զօրավարը։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԲՅԼՈՒԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, Մայիս 6. — Ռուսիոյ պատերազմական նախարարը հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ զօրավար Բիլուկէ. —

«Իմ ընդունած տեղեկութիւններուս նայելով, թշնամին նախ եօթը և ապա քառասուն փոխադրանաւերը երէկ չէ առնի իրիկուն Բիցէվոյի դէմ երեւցան։

«Երէկ առաւօտ Ճաքոնցիք սկսան Բիցէվօ ցամաք ելնել, ինչպէս նաեւ Թէրմինալ Հրուանդանին մօտ ծովեզերքին վրայ, թնդանօթներուն կրակին պաշտպանութեան տակ։ Այս միջոցիս գրեթէ վաթսուն փոխադրանաւեր շարունակ զօրք կը հանեն ցամաք, և մեր պահակները ծովեզերքէն քաշուեցան։ Բիցէվոյի թղթատուներն բոլոր թուղթերը առուեցան։ Ռուս բնակիչները քաղաքը թողուցին։

«Չինական զրոյցներուն նայելով, երէկ իրիկուն տասը հազար թշնամի զօրքեր ցամաք ելան և իրենց բնակութիւնը հաստատեցին չինական գիւղերուն մէջ ցամաք ելած կէտերուն մօտ։ Թշնամին չորս զօրախումբ ղրկեց մին արեւմտեան ուղղութեամբ և միւսը հարաւային արեւմտեան ուղղութեամբ։

«Այսօր Ճաքոնցիք կրակ ըրին Բորթ Արթուրէ մեկնող ճամբորդի կառախումբի մը վրայ, Բուլանթիէնի կայարանէն երկու քիլոմէթր հեռի։ Հարիւր Ճաքոնցի հետեւակներ բլուրի մը վրայ կեցած էին երկաթուղիին արեւելեան կողմը։ Կառախումբին մէջ կային շատ մը ճամբորդներ և 200 հիւանդ։ Երկու հիւանդներ սրունքէն վիրաւորուեցան։ Բայց կառախումբը, սրընթաց արագութեամբ, յաջողեցաւ Բուլանթիէն հասնիլ։

Անդորրութիւն կը տիրէ ծովային գաւառին և Տինքօուի մէջ։»

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, Մայիս 6.— Զինուորական իշխանութիւնք կը յայտարարեն թէ Բորթ Արթուր ծովէն և ցամաքէն պաշարուած ըլլալով հանդերձ, կրնայ երկարատեւ յարձակման դիմանալ։ Չի կարծուիր որ Ճաքոնցիք ամրութիւնները ռմբակոծել սկսին։ Ռուս զինակազօքերուն մեծ մասը քաշուած են։ Զօրավար Սթէօսէլի բանակը, որուն մէջ է նաև Բորթ Արթուրի պահակազօրքը, 23000 հոգիէն աւելի չէ։ Ամրոցին մէջ մէկ տարուան համար ուտելիք կայ։

Այս առաւօտ պատերազմական յանձնաժողովը նիստ ըրաւ մինչեւ ժամը երկու։ Նիստէն վերջ ծանուցուեցաւ թէ հանրութեան համար զեկուցուելիք բան մը չկայ։ Կայսեր իմաց տրուեցաւ Ճաքոնական նաւատորմին ներկայութիւնը Լիսաթիշանի բացերը, ինչպէս նաև թշնամին փոխադրանաւերուն ներկայութիւնը Բիցէվոյի առջեւ։ Ճաքոնցիք մեծ առաւելութիւն մը ձեռք բերին հաստատուելով Բիցէվոյի մէջ, ուրկէց զանազան ճամբաներ կան դէպի Լիսաթունկ և Բորթ Արթուր, Քինչաու, Սանչիլիբու և Բայբինկ։ Զօրավար Բուրոքաթքինի համար այս պահուս դժուարացած է ահռելի ուժեր համախմբել զօրավար Բուրոքիի դէմ, որուն յառաջխաղաց շարժումը դեռ չի ծանուցուիր։ Ասկէց զատ, անգամ մը որ Ճաքոնցիք տիրեն երկաթուղիին, Բորթ Արթուր բոլորովին պաշարուած պիտի նկատուի։ (Ինչ որ եղած է։)

Մովակալ Սքրիպով, որ Բորթ Արթուր կ'երթայ ծովակալ Մաքարովի իբրեւ յաջորդ, պէտի չկրնայ իր տեղը հասնիլ։

ՌՈՒՍՔ ԵԱԼՈՒԻ ՎՐԱՑ

Բինկ Եանկի ճամբով (անթուակիր) կը հեռագրէ պատերազմական թղթակից մը թէ Ապրիլ 21ին Ռուսք փորձ մը ըրին Եալուի հարաւային եղերքը ցամաք ելնելու, Անթունկէն վարօք։ Իրենց նպատակն էր ճաքոնական զօրքերուն քանակութեան վրայ գաղափար մը ունենալ։ Բայց Ճաքոնցիք ետ մղեցին զանոնք, մինչ Անթունկի վերի բլուրներուն վրայ գտնուած ռուսական թնդանօթները կը պաշտպանէին ռուս հետեւակները, Ռուսական թնդանօթները մինչեւ 10,000 մէթր հեռի կը նետէին իրենց ռումբերը։ Անոնցմէ մէկ քանին կարճ եկան և գետը ինկան, որ այդ տեղը 3000 մէթր լայնութիւն ունէր։ 16 ռուսներ սպաննուեցան, և մէկ ճաքոնցի վիրաւորուեցաւ։ Ճաքոնական թնդանօթները չպատասխանեցին խաղոր թնդանօթներու կրակին։

ԿՈՒԻ ՖԷՆԿ-ՀՈՒԱՆԿ-ԶԷՆԿԻ ՄՕՏ

Լոնտոնի ճաքոնական դեսպանը հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ Թոքիոյէն.—

«Զօրավար Բուրոքի կը տեղեկագրէ. —

«Մայիս 3ին, մեր հեծեալ լրտեսները կատաղի գիրկընդխառն կռիւ մը վերջ Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի մօտ, ռուս ձիաւորները քշեց դէպ ի Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկ։

«Զինցիք կ'ըսեն թէ մայիս 1ին 2000 ռուս հետեւակներ, Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի արեւելեան կողմը բլուր մը հաստատուած. կրակ ըրին իրենց երեք հարիւր ընկերակիցներուն վրայ, որոնք Եալուէն կը նահանջէին, զանոնք ճաքոնցի կարծելով։ 110 Ռուս վիրաւորուեցան և սպաննուեցան, մնացածներն ալ փախան անկարգութեամբ, իրենց սայլերը թողլով։

«Դերի բռնուած սպաներ կը յայտարարեն թէ մայիս 1ին բարեկարգութեամբ ետ քաշուող ռուս գունդերն էին միայն վեց հետեւակ վաշտեր և երկու թնդանօթաձիգ գումարակներ։ Երկու հարիւր նոր ռուս սպաննուածներ ու վիրաւորներ ալ գտնուեցան գետին մացառներուն մէջ։ Շարունակութիւնը ետքը։»

Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի մօտ խիստ ծանր կռիւի մը լուրը կը սպասուի 36 ժամէն։ Բազմաթիւ օգնական զօրքեր հասած են ռուսական դիրքը զօրացնելու համար։ Կայսերական հրամանաւ երեք հրատանիի մարտկոցներ ալ յատկացուեցան ինը հրացանակիր զօրաբաժիններէն իւրաքանչիւրին։

Հոս ուղղակի լուր առնուած չէ թէ զօրավար Բուրոքի Եալուէն ո՞ր ճամբով կը յառաջանայ, բայց յայտնի է թէ Ճաքոնցիք խուզարկութիւն կը կատարեն Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի հարաւային կողմը ծովեզերքին երկայնքը, և տեղ մը կը փնտռեն թաքուցեալի մէջ ցամաք ելնելու, Ռուսաց աջակողմը հաստատուելու համար։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, Մայիս 6.— Իրաւեկ աղբիւրէ առնուած տեղեկութեան մը նայելով, Ռուսիա ի գլուխ հանեց իր կարգագրութիւնները խիստ մեծ փոխառութիւն մը հրապարակ հանելու համար Բարիզի մէջ։ Պայմանները հրատարակուած չեն, որովհետեւ պայմանագիրը դեռ ստորագրուած չէ, բայց կը հաստատուի թէ Փոխառութիւնը իրենց վրայ առած են խումբ մը առաջնակարգ ֆրանսայի սեղանաւորներ, որ բոլորովին Ֆրանսայի մէջ հրապարակ պիտի ելնէ։ Պատճառ կայ կարծելու թէ փոխառութիւնը 1000 միլիոն ֆր. պիտի ըլլայ, կամ քառասուն միլիոն սթերլին։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԶԷՋՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԵՌԻՆ, Մայիս 6.—Բոլոր տէրութեանց դեսպանները համախորհուրդ կը յանձնարարուին Չինական կառավարութեան խիստ չէզոքութիւն ի գործ դնել ռուսեւճաքոնական պատերազմին ժամանակ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աւստրիական թերթերը կը ծանուցանեն թէ Ռուս կառավարութիւնը հրամայած է շարժման մէջ դնել 10րդ և 18րդ զօրաբանակները։ Առաջինին կեդրոնն է Խարքով, և կը բաղկանայ մէկուկէս հետեւակ զօրաբաժինէ, մէկ հեծեալ զօրաբաժինէ, երկու թնդանօթաձիգ կիսաբաժինէ, մէկ ձիաւոր թնդանօթաձիգ զօրաբաժինէ, եւ մէկ վաշտ ռահվիրայ զինուորներէ։ Այս զօրաբանակին մէկ կիսաբաժինը Մ. Արեւելքը կը գտնուի պատերազմի ըսկիզբէն ի վեր։ 18րդ զօրաբանակը, որուն կեդրոնն է Տօրբաթ (Իւ թենիա նահանգին մէջ), կը բաղկանայ երկու հետեւակ զօրաբաժիններէ, և մէկ կիսաբաժին ռահվիրաներէ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ՈՒԱՇԻՆԳԹՐԷՆ, Մայիս 6.— Մր. Բուզվէլթի նախասենեակը այսօր լեցուած էր Մերակուտականներով, որոնք իրենց կարգին կ'սպասէին Նախագահին ներկայանալու, երբ Երիցական միսիոնար մը՝ Վերապատուելի Ճօրճ Տուկլաս, որ ուղղակի Մանչուրիայէն կուգայ Սկովախա երթալու համար, Նախագահին կողմէ ընդունուեցաւ հինգ վայրկենի խօսակցութեան մը համար։ Սակայն երկու ժամ ամբողջ Նախագահին սենեակը մնաց, և տեսակցութեան նիւթը եղաւ Պատերազմը որու մասին միսիոնարը շատ բաներ ըսաւ, բայց իր ռուսական անցագրին պայմանները կ'արգիլեն ըսածներուն հրատարակութիւնը։ Մր. Բուզվէլտ իր պատերազմական քարտէսները բերել տուաւ և միսիոնարին հետ ուշի ուշով աչքէ անցուց զանոնք։

Ճաքոնական փոխառութեան պիտի մասնակցին մեծ սեղանաւորական հաստատութիւններ, որոնք իրենց դիզուած գումարները գործածելու պէտք ունին, քանի որ դրամարկղները անոնցմով լեցուած են։ Ապահովագրական Ընկերութիւնները մեծաքանակ ճաքոնական պարտաթուղթ կը գնեն, որպէս զի պատերազմէն վերջ մեծ գործառնութիւններ ընեն Ճաքոնի մէջ։

Որքան որ նախապէս ըսուեցաւ թէ ընկղմած Բէթրոբաւլովսքի մէջ 12 միլիոն ռուպլ կար, Նովոյի Վրէմիա թերթը կը յայտարարէ թէ, Բորթ Արթուրէ եկած վերջին տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ 60,000 ռուպլէն աւելի բան մը չկար մարտանաւին մէջ, ընկղմած պահուն։

ՃԱՔՈՆՑԻՔ ԵՒ ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐ

Ճաքոնական երկրորդ բանակին Լիսաթունկ ցամաք ելնելու մանրամասն պատմութիւնը տարակոյս չի թողուր այլ եւս Բորթ Արթուրի ապագայ բախտին վրայ։ Բիցէվոյի մէջ և շրջակայքը գտնուած ռուս սակաւաթիւ պահակախումբերը Ճաքոնական մարտանաւերէն նետուած քանի մը ռումբերու միջոցաւ ետ քշուեցան, և Ճաքոնցի զինուորները սկսան մակոյկներով ցամաք ելնել, ցեխին և ջուրին մէջ թաթխուելով մինչեւ կէս մէջքերնին։ Իսկոյն բազմաթիւ ջոկատներ ղրկուեցան արեւմուտք և հարաւային արեւմուտք, որոնք քիչ առնէն երկաթուղիին հասան, թերակղզին լեռնոտ կողէն տասը մղոն անդին, և կրակ ըրին կառախումբի մը վրայ, որուն մէջ կը գտնուէին Բորթ Արթուրի ռուսական գիւանաթուղթերը։ Ընդհանրապէս կարեւոր պաշտօնաթուղթերը ա՛յն առեն միայն կը վերցուին բերդէ մը, երբ պաշարումը չատ մօտալուտ է։

Միեւնոյն ժամանակ, Ոռքոյի ամրիկեան դեսպանը կ'իմացնէ Ճաքոնցիներուն ցամաք ելելը Քինչաու, Լիսաթունկ Հրուանդանին արեւելեան կողմը։ Բորթ Ատամսի վրայ ցամաք ելելու լուրերը կան, բայց նոյնքան հաստատուած չեն։ Այս կերպով ցամաքային կռիւին կացութիւնը աւելի կը կնճռոտի, որովհետեւ Ճաքոնցիք հիմա դիրք մը բռնած են ռուսական հաղորդակցութիւններուն վրայ՝ գլխաւոր նաւային խարիսխն ալ բռնելով, այսինքն Բորթ Արթուրը, որ թերեւս աշխարհի ամէնէն անառիկ քաղաքներէն մէկն է, Քինչաուի ծովածոցին ճիշդ առջեւը։ Թալիէնուանի ծովածոցը ցամաքին մէջ կը մտնէ, Բորթ Արթուրէն դէպ ի հոն մուտքը նեղնելով երկու-քսակէս մղոն լայնութեան մը, զոր չորս կամ հինգ վաշտեր, երկու հրետանիի մարտկոցներ (այսինքն 12—13 թնդանօթ) կրնան պաշտպանել հարաւային արեւմուտքէն եկող բանակի մը դէմ, որուն օգնող նաւային ոյժ մըն ալ չկայ։ Ասկէց զատ, թէեւ Բորթ Ատամսէ մինչեւ Բիցէվօ քսան մղոնի լայնութիւն մը նշանակուած է քարտէսներուն մէջ, բայց թերակղզին կեդրոնական սարահարթէն քշխող երկու գետակներ ա՛լ աւելի կը նեղցնեն այս գօտին, ա՛յնպէս որ նեղկուկ պարանոց մը կը ձեւանայ, և կարելի է զայն պաշտպանել առառաւելն մէկ զօրաբաժինով, քանի որ մանաւանդ ծովէն ալ ռուսական ռմբակոծութեան մը վախը չկայ։ Բեթերսպուրկէ հեռագիր մը կը յայտարարէ թէ Բորթ Արթուրի պահակազօրաց թիւն է 23,000, և հաւանաբար ճաքոնական զօրաբաժին մը, այսինքն վեր ի վերոյ 15,000 հոգի, կը բաւեն անշարժութեան մէջ պահել այդ գունդերը։ Տեղագրական այդ զարմանալի պայմանները այսպէս Ճաքոնցիներուն չատ նպաստաւոր են, և դերծ կը թողուն զանոնք այն ամենամեծ դժուարութիւններէն, որոնք սովորաբար անբաժան են պաշարման գործողութիւններէ։ Կը տեսնուի թէ Ճաքոնցիք այս պաշարման գործին համար ստուար ուժերու պէտք չունին, և վերի հաշուէն դուրս Երկրորդ ճաքոնական ամբողջ մնացեալ մասերը ազատ են միանալու Առաջին Բանակին հետ, ուղղուած ուղղութեամբ տեւական գործողութիւններ մղելու համար։

Գրեցինք թէ Մայիս 1ին 70,000 ճաքոնցի զօրք կը գտնուէին Անթունկէն բաւական հեռի, և որոնք հիմա գրեթէ Ռուսներուն հետ չփման մէջ են Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկի մէջ։ Անշուշտ բազմաթիւ փոխադրանաւերու միջոցաւ Բիցէվօ ցամաք ելնող ճաքոնցիներուն թիւը վերի գումարին կը հասնի, և ասոնք ալ առաջիններուն հետ կ'երթան կը միանան, 40 մղոն քալելով։ Այս է պատճառը որ զօրավար Բուրոքի կը յապաղեցնէ իր նոր գործողութիւնները։ Զօրս օրէն Բուրոքի իր նոր զօրքերը իր ձեռքին տակ պիտի ունենայ նոր ճակատամարտը մղելու համար։ Բայց կացութիւնը դեռ ծանր է նաեւ Ճաքոնցիներուն համար, քանի որ Բեթերսպուրկէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ռուս ստուար օգնական գունդեր ղրկուած են Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկ, և 36 ժամէն ծանր կռիւի մը կը սպասուի։

Հին հաշիւներուն նայելով, զօրավար Բուրոքի իր դիմացը պիտի ունենայ 100,000ի չափ ռուս զինուոր, և հետեւաբար երկրորդ ճակատամարտը սահմանուած է պատմութեան մէջ արձանագրուած մեծամեծ և հետաքրքրաշարժ ճակատամարտներէն մին ըլլալու, մանաւանդ որ ասկէց առաջ այսքան դժուարին և խառնակ գետիններու վրայ ա՛յնքան թուով հակառակորդներ իրարու զարնուած չեն։ Ֆրանսական Սպայակոյտին մեծ Քարտէսը տիպար բռնելով, կը տեսնուի թէ Ռուսաց և Ճաքոնցիներուն միջեւ բացուած պատերազմական ասպարէզը չատ մօտէն կը նմանի Նաբոլէոնի առաջին մեծ յաղթութեան թատերավայրին 1796ին Աւստրիացիներուն դէմ, Նիսի, Թուրինոյի և Ճենովայի եռանկիւնին մէջ։ Բայց Նաբոլէոն իրեն հետ ունէր 35,000 զինուոր, մինչդեռ Ճաքոնցի զօրավարը պարտաւորուած է 140,000 զինուոր կառավարել։ Բաց դաշտերու մէջ դիւրին է, և 140,000 հոգին ափ մը մարդ ըսել է, բայց լեռներուն մէջ գործը կը փոխուի, և կը նայ փոքրուիլ նոյն իսկ եւրոպացի առաջնակարգ ռազմավարներուն ճարտարութիւնը։

Ճաքոնական Երկրորդ Բանակը Սիսուէէնէ Բայբինկ երթալու համար պարտաւորուած է անցնիլ լեռներուն մէջ երկու ճամբաներէ, մին 35 և միւսը 45 մղոն հեռի Ֆէնկ-Հուանկ-Զունկէ։ Կան նաև երկու ճամբայ, մին դէպի Հայ-Չէնկ, միւսը դէպի Լիսաթանկ, առաջինը 80 մղոն, երկրորդը 100 մղոն հեռի։ Բայբինկէ Լիսաթանկ գրեթէ 60 մղոն է, և ամէնէն աղէկ ճամբան այս է այն կողմերը։ Եթէ հետեւաբար Ռուսք Ֆէնկ-Հուանկ-Զունկը պարպեն և Լիսաթանկ երթան համախմբուելու, Ճաքոնցիք կրնան հասնիլ, ութը օր քաշելէ վերջ, անոնց դէմ ճակատէն և կռնակէն, և մինչեւ այն ատեն Ճաքոնական նոր զօրքեր ալ ցամաք պիտի ելնեն Նիսչուանկի մօտերը, և նաև դէպի Արեւմուտք, ռուս Հրամատարներուն ուշադրութիւնը դարձնելու բաւական թուով։

Ուստի ի՛նչ տեսակէտով ալ որ առնուի, ռազմական դիրքը նպաստաւոր է Ճաքոնցիներուն, եթէ սակայն պատերազմի ընթացքին մէջ չգործեն մին այն սխալներէն, որոնք Մոլթքէի ըսածին պէս «չեն կրնար դարմանուիլ գործողութեանց ամբողջ ընթացքին մէջ»։ (Ֆիկարօ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պահպանողական Կուսակցութեան, ա՛յն է գարնանածաղկի Դաշնակցութեան տարեկան մեծ գումարման մէջ, Մայիս 6ին, Վարչապետ Մր. Պալֆուր ըստ սովորութեան արտասանեց կարեւոր ճառ մը Անգլիոյ ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան վրայ։

Բայց դիտուեցաւ որ Վարչապետը երբեք ակնարկութիւն մը անգամ չըրաւ Ռուսեւճաքոնական Պատերազմին։

Տէրութեանց մէջ Միջազգային համաձայնութիւնը պահպանելու դժուարութեան վրայ խօսելէ վերջ, Մր. Պալֆուր մասնաւորեց իր խօսքը Անգլիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութիւններուն վրայ և ըսաւ.—

«Այս Համաձայնութեան համար իրաւունք ունինք զիրար շնորհաւորելու իբրեւ քաղաքացի Բրիտանական Կայսրութեան։ Նաեւ պարտաւոր էք շնորհաւորել անգլիական կառավարութիւնը։ (Ծափեր)։ Տեարք և Տիկնայք, Տէրութեանց մէջ համաձայնութիւններ կան, որոնք վերջին ատենն օգտակար են, և չատ յարմար են բանալու դժուարութեան շրջանները, ամենայն խաղաղութեամբ։ Անգլեւֆրանսական Համաձայնութիւնը այս նպատակը ունեցած է, որով միջազգային դժուարութիւնները բարձուեցան, և հաստատուեցաւ միջազգային բարեկամութեան հիմ մը։ Անգին կարեւորութիւն կուտամ ասոր, որովհետեւ մեր յարաբերութիւնները դարձան ուրիշ ոգի մը։ Ասոնց զատ, Ֆրանսական կառավարութեան բողոքագիր մը ղրկեց Մ. Լուպէի Հռոմ վերջին այցելութեան առթիւ, քանի որ Ֆրանսա կաթոլիկ երկիր մըն է։ Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Լուպէ այցելութիւն չտուաւ Վատիկան։ Մ. Տէլքասէ Վատիկանի Ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ ծանոյց Պապին թէ իր բողոքագիրը չընդունուիր, ինչպէս նաեւ Խաչիոյ մասին իր ըսածները, զորոնք ասկեց առաջ իր նախորդներն ալ կրկնած էին։ Կ'ըսուի թէ Պապը այդ բողոքը ըրած է Մէերրի տէր Վալ և Օրէյլիա կարտինալներուն յորդորին վրայ։ Ասոնք երկուքը ճիզուիթութեան ներկայացուցիչներն են Կարտինալներու ժողովին մէջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՍԱԼԵՍԻ ԵՒ ՃԱՔՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, Մայիս 9. (Պաշտօնական). — Զօր. Բուրոքաթքինի տեղեկագրին նայելով, Եալուի վրայ ապրիլ 30ի և մայիս 1ի ճակատամարտներուն մէջ ռուսաց ամբողջ կորուստներն են 70 սպայ և 2324 զինուոր սպաննեալ և վիրաւոր։

Առնուած տեղեկութեանց նայելով, Ռուսերէն ոչ ոք անձնատուր եղած է։

Զօր. Սասուլիչ կը տեղեկագրէ թէ թշնամիին հեծելազօրքերը և յառաջապահները մայիս 7ին դրաւեցին Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկը։ Մայիս 6ին Ճաքոնական երկու զօրաբաժիններ առաջացած էին դէպի այդ քաղաքը, մինչդեռ Բ. զօրաբաժին մը Բունան-Տիաբոնսէի մօտ դիրքը գրաւած և հոն զետեղած էր հրետանիներ, Ֆէնկ-Հուանկ-Զէնկը ռմբակոծելու համար, կարծելով որ ռուսաց զօրքերը տակաւին հոն կը գտնուին։

ԹՈՒԻՕ. — Ռիւթէրի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, Եալուի վրայ ամսոյս 1ի ճակատամարտին մէջ Ճաքոնական կորուստներուն պաշտօնական ցուցակը կը յայտնէ թէ 5 սպայ և 180 զինուոր սպաննուած են, և 25 սպայ և 690 զինուոր վիրաւորուած։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռիւդէր Շան-Հայ-Ռուանէ կը հեռագրէ թէ Ռուսերը մեկներ են Լիսաթունկ թերակղզիին արեւմտեան մասէն և քաշուեր են դէպ ի հիւսիս՝ Հայ-Չէնկ, (Հայ-Չէնկ Նիուչուանկէ 40 քիլոմէթր անդին կը գտնուի, Լիսաթանկ տանող մեծ ճամբուն վրայ)։

Ճաքոնցիք մինչեւ Շբ. օր ցամաք հանեցին 27,000 զօրք և Բորթ Արթուր տանող երկաթուղին քանդեցին քանի մը քիլոմէթր տեղ։

Բորթ Արթուր բոլորովին պաշարուած և մեկուսացուած է։

Մուքդէնի մէջ գտնուած պաշարները անբաւական են։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռիւթէրի Բեթերսպուրկի թղթակիցը կը ծանուցանէ թէ, ծովակալ Ալեքսեվ հեռագրած է Զարին թէ ընդհ. բանակեցողը Խարպին (աւելի վեր, դէպ ի հիւսիս) փոխադրել տուած է։ Կը հաստատեն թէ Զօր. Բուրոքաթքինի Սպայակոյտը դեռ Լիսաթանկ կը գտնուի, և իր արդի դիրքը թողելու դիտաւորութիւն չունի։

ՊԷՐԼԻՆ.—Բայխսթակին մէջ Մ. Պէպել խօսելով այն հեռագրին վրայ զոր Վիլհէլմ կայսրը Ռուսիոյ կայսր ուղղած էր Բեթրոբաւլովսքի աղէտին առթիւ, յայտնեց թէ գերման ազգը մեծագոյն ցաւակցութիւն կը զգայ։ Ամենալաւ սիրոյ բառնքներու վրայ հիմնուած է։ Այս խաղաղասէր Համաձայնութիւնը մին եղած է ա՛յն փոխանակութիւններէն որոնց մէջ տուողը գրեթէ զոհողութեան չի համակերպիր, և ընդունողն ալ կ'ընդունի այն բանը որ արժէքունի իրեն համար, և ասով կը պահպանուի ընդհանուր խաղաղութիւնը։ Այս տեսակ հիմերու վրայ կրնանք մնայուն միջազգային համաձայնութիւն մը ունենալ։ Այս տեսակ հիմերու վրայ ամէն տարի կ'աւելնայ չինուած քին հաստատութիւնը, և ինչ որ նախապէս դիւանագիտական փութկոտ կազմութիւն մը կը թուի, հետզհետէ ամուր պատուար մը կ'ըլլայ պատերազմի անխուսափելի յորձանքին դէմ, պատուար մը զոր ժամանակը կը զօրացնէ, և որ կը դիմադրէ ամէն փոփոխութիւններու և պատահականութիւններու դէմ։ Ուրեմն իրաւունք չունինք մեր թէ շնորհաւորելու Լորտ Լէնսդաունը, որ համբերատար ոգիով վարեց այն երկար և դժուարին բանակցութիւնները (Ծափեր), և անգլիական ազգային տեսակէտը մէկ կողմ թողլով, իրաւունք չունինք մեր թէ ըսելու թէ Լորտ Լէնսդաունն և Տէլքասէ իրենց երկիրներուն և քաղաքակրթութեան և խաղաղութեան համար յոյժ օգտակար գործ մը ի գլուխ հանեցին։» (Ծափեր)։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Վատիկան Ֆրանսական կառավարութեան բողոքագիր մը ղրկեց Մ. Լուպէի Հռոմ վերջին այցելութեան առթիւ, քանի որ Ֆրանսա կաթոլիկ երկիր մըն է։ Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Լուպէ այցելութիւն չտուաւ Վատիկան։ Մ. Տէլքասէ Վատիկանի Ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ ծանոյց Պապին թէ իր բողոքագիրը չընդունուիր, ինչպէս նաեւ Խաչիոյ մասին իր ըսածները, զորոնք ասկեց առաջ իր նախորդներն ալ կրկնած էին։ Կ'ըսուի թէ Պապը այդ բողոքը ըրած է Մէերրի տէր Վալ և Օրէյլիա կարտինալներուն յորդորին վրայ։ Ասոնք երկուքը ճիզուիթութեան ներկայացուցիչներն են Կարտինալներու ժողովին մէջ։

ՄԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

ԿԱՐԴԱԼ ԶՈՐԲՈՐԴ ԷՋԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Դրիգորիս արքեպիսկ. Ծովհաննէսեանի, ներկայ էին Տ. Վահրամ արքեպիսկ. Մանկունի, Տ. Գաբրիել եպիսկ. Ճէվահիրճեան և Սեթեան, Սանտուչեան ու Շահպազեան Ա. քահանաներ։

1. — Տնտեսական Խորհուրդը, Մայր եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու 1902—1903 տարւոյ հաշուոյ քննութեան տեղեկագիրը ղրկած էր։ Ժողովը որոշեց գոհունակութիւն յայտնել բարւոք մատակարարութեան համար և ըստ այնմ վերադարձուց հաշիւներու ճշդութիւնը։

2. — Պարիզակի աւագերէցը Արմաշի իբրեւ ընծայացու ներկայացուցած Պարտիզակցի Գէորգ Տէր Մեսրոպեանի մասին պէտք եղած բարի վկայութեան վկայագիրը Պատրիարքարան ղրկած ըլլալով, Ժողովը որոշեց դիմել ընծայացուն ղրկել Արմաշի Դպրեվանքը իր ուսումը շարունակելու համար։

3. — Մարզուանէ Տ. Մկրտիչ քահանայ Զէլլատեան, տեղւոյն մէջ պաշտօն մը կը խնդրէր։ Ժողովը որոշեց Ամասիոյ Առաջնորդին հոգածութեանը յանձնել խնդիրը, յիշեալ քահանայի մասին տեղեկութիւն մը ընելու համար։

4. — Գանտիայի ազգայինները իրենց եկեղեցիին համար հոգեւոր հովիւ մը խնդրած էին։ Ժողովը որոշեց Մարսիլիոյ մէջ գտնուող Տ. Գէորգ քահանայ Հիւրմիւզանը ղրկել հոն, այս մասին կարեւորը գրելով Եւրոպայի Առաջնորդ Տ. Գէորգ եպիսկ. Իւթիւճեանի։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ օրակարգին վրայ գտնուող կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

Հելլէն դեսպան Մ. Կրիբարիս առջի օր փոխադարձ այցելութեան գնաց Բերայ՝ Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը, բայց Ն. Սրբազնութիւն հոն չըլլալով Ն. Վսեմութիւն իր այցետոմսը ձգեց։

ՀԻՒԱՆԴԻԱՆՈՅԻ Հոգաբարձութիւնը հրաւիրած է Ս. Պատրիարք Հայրը յաճախելու Ճաքոնները համակիր է։ Վարչապետ Պիւլով կոմսը յայտարարեց թէ, Վիլհէլմ կայսրը այդ հեռագրին մէջ իր ջերմ համակրութիւնը յայտնած է այն մարդոց համար որոնք մեռան իրենց պարտքը կատարելու ատեն։ Վարչապետը յարեց թէ մարդկային համակրութեան այդ զգացումներուն կը մասնակցէին ոչ միայն Խորհրդարանին այլ երկրին մեծամասնութիւնը (Ծափեր։)

ՎԻԵՆՆԱ. — Ռուսերը քանդեցին Նիուչուանկի ամրութիւնները։ Զինուորները և ժողովուրդը քաղաքէն կը հեռանան։ Ռուսերը մեկնելէ առաջ բոլորովին այրեցին քաղաքը։

Ռուսերը Լիսաթունկի թերակղզիին արեւմտեան կողմն ալ պարպեցին։

—Մուքդէնի մէջ կառավարութիւնը ուտեստ կը բաժնէ ժողովուրդին։ Մուքդէնի պաշարները անբաւական են։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.— Պատերազմական պաշտօնարանը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ բացարձակապէս անճիշդ է այն լուրը թէ Բորթ Արթուրի նեղանցքը խցուած ըլլայ։ Ռուսական երկու յածանաւ Մայիս 6ին դիւրաբեկուրս ելան։

—Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը իրրեւ ստոյգ կը հերքէ այն լուրը թէ, ճաքոնական նաւատորմը մարտանաւ կորսնցուցած չէ Բորթ Արթուրի դէմ վերջին փորձի պահուն, վասն զի Ռուսերը ծովուն երեսէն ժողվեցին նաւազները ճաքոնական երկու թորփիլաձաներու, որոնցմէ մին ընկղմեցաւ և միւսը թորփիլահար եղաւ։

—Պատերազմական Մեծ Խորհուրդ մը գումարուեցաւ այսօր, և հաստատեց թէ Ճաքոնցիներուն ելնելու գետէն անցնիլը չի փոխեր զօր. Բուրոքաթքինի նախատեսութիւնները։

—Ռուս կառավարութիւնը որոշեց 800 միլիոն ֆր.ի փոխառութիւն մը կնքել Ֆրանս

ռալիկայ հինգշաբթի համբարձման տօնին օրը պատարագելու համար Ազգ. Հիւանդանոցի մատրան մէջ Հաստատութեան 72ԴՏարեդարձին առթիւ։

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. Դուրեան և Բրօֆ. Յակոբ էֆ. Թօփճեան ապրիլ 25ին Արմաշ հասած են։ Թօփճեան էֆ.ի յանձնուած է Դպրեվանքին սարկաւագներու և ժառանգաւորներու Բ. դասարանի Գերմաներէնի դասաւանդութիւնը։

ԵՕԶՆԱՏԻ առաջ. Տեղապահ Տ. Խորէն վրդ.ի Կայս. Պէրաթը երէկ Պատրիարքարանի յանձնուեցաւ։

ԲԱՂԷՇԻ առաջն. Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Գալբաքճեան իր անձնական տրկարութիւնը դարմանելու համար մայրաքաղաքս գալու հրաման խնդրած է Պատրիարքարանէն։ Մուշի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գնել Ծ. Վրդ. ալ նոյն խնդրանքը ըրած է, աւելցնելով որ ինք Պատրիարքարանի կողմէ Մուշ գացած է իբր առժամեայ Պատր. փոխանորդ։ Այս հեռագիրները նկատողութեան պիտի առնուին այսօրուան Խառն Ժողովին մէջ։

ԲԱՐԵՐԴԷՆ հեռագրով մը չնորհակալութիւն յայտնած են Պատրիարքարանի, Տ. Գէորգ վրդ. Իբրանոսեանը իբր առաջ. Տեղապահ Բարերդ ղրկելու որոշումին առթիւ։

ԻՆՉՊԷՍ տեսնուեցաւ պաշտօնականներէն, ծանօթ Նկարիչ Արտաչէս էֆ. Ֆրէնկեան, որդի Վահ. Յակոբ էֆ. Ֆրէնկեանի, արժանացած է չորրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշանին, որուն համար կը չնորհաւորենք զինքը։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ Ս. Սարգիս եկեղեցիէն Սկիհ մը գողցուած է մեծ պահքի մէջ և մինչեւ այսօր դեռ յայտնի չէ թէ ո՞վ է աս երկրորդ գողութեան հեղինակը, քանի որ նոյն թաղը այս երկրորդ անգամն է որ թատր կը հանդիսանայ այս տեսակ խաչագողութեան մը։

ՌՈՒՍՃՈՒԿԷՆ եկած թղթակցութիւն մը գովեստով կը խօսի տեղւոյն վարժարանին վրայ, զոր կը վարեն ինը ուսուցիչ և ուսուցչուհի։ Զորս անդամէ բաղկացեալ Հոգաբարձութիւն մը կարելի եղած ջանքերը կ'ընէ տիպար կրթական յարկ մը դարձնելու զայն։ Դպրոցը ունի 180ի չափ երկսեռ ուսանողներ, տարեկան 600 դաղր. ոսկիի պիւտճէ մը, որ կը հոգացուի տեղացիներէն, որոնք ամսական 2 ֆրանքէն մինչեւ 100 ֆրանք նպաստ կուտան, ինչպէս նաև հանդէսներէ և թղակներէ։ Դպրոցը փառաւոր չէնք մըն է որուն 16000 ֆրանք ծախք գացած է։ Այս ծախքին մասնակցած են առեւտրական ծանօթ դէմքերէն Սարգիս Գրիւյումճեան և Ասլանեան եղբարք էֆէնտիները 4000ական ֆրանք նուիրելով։ Դպրոցասիրութիւնը և եկեղեցասիրութիւնը բարոյական մէկ յայտուն յատկանիշն է Ռուսճուքի Հայերուն, որոնք Աղքատախնամ մարմին մը ու մանկապարէզ մըն ալ ունին, այս վերջինը Տիկնանց Խնամակալութեան մը հսկողութեան տակ և մանկավարժական նորագոյն մէթոտներով։

Ուրախալի պարագայ մըն է որ տեղւոյն երիտասարդները փոխանակ երգեցիկ սրճարաններու և աղտոտ մթնոլորտներու տակ ժամանակ անցընելու, ձայնական և գործիական երաժշտութեան կը հետեւին և անձնուիրաբար կը մասնակցին դպրոցական հանդէսներու։ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին որ 100 տարուան չէնք մըն է մօտաւորապէս, տիպար վարչութիւն մը ունի 600 ֆրանս. ոսկի տարեկան պիւտճէով։

ԼՈՒՍ Շաբաթաթերթին 1903—1904 տարւոյ հաւաքածոյներէն գեղեցիկ կազմով օրինակներ պատրաստ կը գտնուին Պապը Ալի ճատտէսի, 33 թիւ Վաթան գրատան կից ծախավաճառ-սեղանաւորին կրպակը։ Հաճելի ժամանց մը փնտռողներուն լաւագոյն առիթ մը։

ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Հանգուցեալ Տիկին Մատակեանի եղբօր Աբգար Յովհաննէսեանի մահը գրած էինք։ Ինչպէս Տիկին Մատակեան ծանօթ էր ամէնուն իբրեւ մանկավարժութեան տիպար մարմնացում, անանկ ալ իր եղբայրը Պ. Աբգար Յովհաննէսեան ծանօթ էր Ռուսահայերուն իբրեւ լեզուագէտ, գրագէտ և հրապարակագիր։ Իր ուսումը առած էր Բեթերպուրգի բժշկական համալսարանին մէջ, և ուներ բժշկութեան վկայական։ Սակայն ուղելով ինքզինքը նուիրել գրականութեան, մէկ կողմ ձգած էր բժշկութիւնը և հետեւած էր Գերմանական համալսարաններու դասընթացքներուն։ 1876ին Փարզ եռամսեայ հանդէսը սկսած էր հրատարակել, ուրկէ վերասելով՝ երկու երեք տարի յետոյ գադրեցուցած էր հրատարակութիւնը։ Ասիկա պատճառ մը չէր եղած սակայն իրեն համար վհատելու։ Այնպէս որ մինչեւ 1898 թուականը Արձագանգ անուն հանդէսը հրատարակած էր շաբաթը երեք անգամ, որ մեծ ընդունելութիւն գտած էր հանրութեան կողմէ իր պարունակած գիտական ու գրական յօդուածներուն ճոխութեանն ու շահեկանութեանը համար։

Պ. Աբգար Յովհաննէսեան իբրեւ ընկերարին մարդ սիրուած անուն մը ունէր և մեծ հռչակ մը կը վայելէր։ 1898էն վերջն էր որ Արձագանգ դատապարտուեցաւ բոլորովին դադարման։ Այս միջոցին մէջ գրագէտ հրապարակագիրը հիւանդ ինկաւ և պէտք ունեցաւ արտասահմանի ջուրերը երթալ։ Վերջերս նորէն Պաթում գացած էր բժշկապետ Պ. Լեւոն Տիգրանեանի և իր կնոջը հետ։ Ամսոյս 14ին գիշերը անհանգստութիւն մը զգալով պատուիրեց իր բժիշկին որպէս զի զինք առանձին չի ձգէ։ Իրաւ ալ նոյն առտուն երբ բժիշկը արթնցած ու հիւանդին մնարին քով գացած էր, տեսած էր թէ Պ. Յովհաննէսեան մեռած է։

Իբրեւ բարի եւ առաքինի անձ, ամէն անգամ որ ծառայութիւն մը խնդրուած էր իրմէն, սիրով յանձն առած էր։ Իր՝ գրականութեան մէջ ունեցած անունէն զատ, Տփղիսի մէջ կը վայելէր նաև գործունեայ մարդու մը անունը, և քսանհինգ տարիներէ ի վեր կը վարէր Քաղաքին «Փոխադարձ վարկի» Պանքային Տնօրէնութիւնը։

79-90 թուականներուն Պոլիս ալ եկած էր և երկու անգամ պատգամաւոր ընտրուած է, կաթողիկոսական ընտրութեանց, Մակարի ժամանակ, ուր Ներսէս Վարժապետեանի ընտրութեան կողմն էր։ Երկրորդ անգամի ընտրութեան, Մակար կաթողիկոսի վախճանումէն յետոյ, Պրուսայի Առաջնորդութեան կողմէ պատգամաւոր ընտրուած էր և Ս. Էջմիածնի ժողովին ներկայացած է ֆէսով, և ընտրութեան եկող բոլոր արևմտեան պատգամաւորահամակրութիւնը գրաւած էր։

Կը թողու կին մը և երկու զաւակներ Պ. Պ. Ռուբէն և Յարութիւն, որոնց առաջինը համալսարանական է և քաղաքային վարկի ընկերութեան մէջ կարևոր պաշտօն մը ունի, իսկ երկրորդը, տակաւին ուսանող։

Ն. Ս. Օծութիւն Հայոց Ընդ. Հայրապետը իմանալով Պ. Աբգար Յովհաննէսեանի մահը հրաման բրած էր եպիսկոպոսի մը եւ երկու վարդապետի որպէս զի փառաւոր հանդէս մը ըլլայ յուղարկաւորութեան և հանգուցեալին մարմինը Թաղուի վանքին առաջնորդանիստ Մայր եկեղեցիին բակը։ Մարմինը փոխադրուած ըլլալով արդէն Պաթումէն Տփղիս, յուղարկաւորութիւնը կատարուած է հանդիսաւորութեամբ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS
10 Մայիս 1904

Ֆրանս. 3% Français)	96 63
Ռէժի (Tab. Turcs)	360 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	82 52
Երկաթուղի (Lots Turcs)	121 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	574 —
Թրանսվալ (Transvaal)	97 10

ԱԶԴ

Խորհուրդս պարտք կը համարի հրապարակաւ չնորհակալիք յայտնել այն ազնիւ թաղեցւոց որոնք հաճեցան այս տարի Ս. Զատկի տօնին՝ սովորականէն աւելի իւղագին վճարելով, նպաստել եկեղեցւոյս մնուշկին։

Կը փութամք նաև չնորհակալութիւն յայտնել հետեւեալ բարեսէր անձերուն որոնք հաճեցան՝ եկեղեցւոյս նորոգութեան առթիւ՝ ինչ ինչ նուէրներ չնորհել.

Տիկին Ազնիւ Թ. Արևեան, եկեղեցւոյ երկու գաւիթներուն համար ութ հատ նոր նստարաններ չինել տուած է։ Յիշեալ բարեսէր Տիկինը ասկէ առաջ մանկապարտէզին դաշնակ մը նուիրած է։

Եկեղեցւոյ երկու գաւիթներուն Ս. Փրկչի և Ս. Աստուածածնայ պատկերներուն գեղակերտ սեղանները նուիրած են, մին Տիկին Զապէլ Ե. Մինասեան, իսկ միւսը Տիկին Մանեայ Մ. Այանեան, Տիկին Լեզի Ս. Տիլսիզեանէ՝ վերնատան փսիաղները, Տիկին Ս. Կ. Օհանեանէ՝ փառաւոր գորգ մը. Տիկին Էֆրազ Կէվրէկեանէ, արծաթ կանթեղակալ մը, Մանուկ էֆ. Արզընեանէ, պղինձէ մեծ կրակարան մը, Գրիգոր էֆ. Մարգարեանի կողմէ շինել տրուած են գաւիթներու երկաթէ վանդակները, Օր. Էօժէնի Կ. Քիւրքճիխանլըեանէ Սկիհի ծածկոց մը, Խորէն էֆ. Էնքսերճեանէ չորս ճաճանչաւոր խաչեր. Կարապետ էֆ. Աստուածատուրեանէ, մէկգրասեղան և մէկ թիկնաթոռ, Սարգիս էֆ. Էթլիֆեանէ մէկ սեճճատէ, Յովհաննէս էֆ. Բելեկոֆէ մէկ սեճճատէ փոքր, Գեղէոն էֆ. Ինքսերճեանէ երկու արծաթաղօծ խաչեր, Գրիգոր էֆ. Մագուլեանէ մէկ պատի մատաղոյց, Սմբատում էֆ. Օհաննէսեանէ երեք հատ մեծ աչառանկներ ապոյրէ, Նշան էֆ. Զալկրճեանէ մեծ լապտեր մը, Պետրոս էֆ. Փափազեանէ մեծ լամբար մը։

Ի Դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ

Վ. Աբեղապրի Աբեղապետ
ՆՇԱՆ ԱՆՏՕՆԵԱՆ Մ. ԱՅԱՆԵԱՆ

1904 Ապրիլ 22, Մաքրի-Գիւղ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հրապարակաւ չնորհակալիքս կը յայտնեմ Գրիգոր էֆ. Շահպազի, որ կարգադրեց հինգ զաւակաց տէր հօր մը մայրակորոյս երկու մանչ որբերուն Պարտիզակի որբանոցը ընդունելութեան գործը։

Ոչ նուազ չնորհակալութիւն պարտիմ նաև Նիկոմիդիացի Աղաւնի Դօնտաեան տիկնոջ, որ ճշմարիտ մօր մը գուրգուրանօք մոռցնել տուաւ անոնց դժբախտութիւնը։

ԵՐՄՈՊ ԴՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

26 Ապրիլ 1804, Սկիւտար

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Լիման տարիէսի մուհասէպէ միւտիրի իզզ. Մուսթաֆա Բիֆաթ էֆ.յէ Թէրֆիէն բիւթէի Սանիյէ սընդիքը միւթէմայիզի Թէվֆիհ պույրուլմուշ ըբր։

ՆԸՇԱՆ

Հիւսնը խրտմէթինէ մէպնի Էտիրնէ Էմլաքը Հիւմայուն գօմիսիոնը թարու քեսթիպի ռիֆ. Զիյա պէյէ տէօրտիւնճիւ բիւթպէսէն Մէճիտի նշանը զիշանը իհսան պույրուլմուշ ըբր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՀԱՊԷՇԻՍՏԱՆ.— Վեհ. Սուլթանին կողմէ պատուիրակութիւն մը ղրկուեցաւ Հապէշիստան։ Այս պատուիրակութիւնը զոր կը կազմեն զօր. Սաադ փաշա, գնդապետ Թէվֆիք պէյ և ուրիշ սպայ մը, Մարսիլիոյ ճամբով մեկնեցաւ Բորթ-Սայիտ։ Անկէց պիտի երթայ Ճիպութի, յետոյ Ատիս-Ապապա։ Հոն օսմ. պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս պիտի ներկայանայ Վեհ. Նէկիւսին։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.—Առջի գիշեր, իտալական դեսպան Տի Մարտինոյ մարքիզը կայս. Պալատ հրաւիրուեցաւ և հոն ճաշեց։ Սեղանին մօտ նակցելու պատիւը ունեցան նաեւ դեսպանուհին, դեսպանատան խորհրդականը Մ. Մարթինօ և ուրիշ պաշտօնատարներ։ Հայկերոյթէն ետք դեսպանը պատիւը ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։ Բոլոր հրաւիրեալները յետոյ երաժշտական ունկնդրութեան մը ներկայ գտնուեցան։

Դեսպանը որ այսօր կը մեկնի արձակուրդով Իտալիա, առջի օր հրաժեշտի այցելութիւններ տուաւ Մեծ-Եպարքոսին և Արտաքին գործոց Նախարարին։ Բացակայութեան միջոցին դեսպանատան գործերը պիտի վարէ Մ. Մարթինօ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Աւստրիական դեսպան Պառոն տր Բալիէ, երէկ առտու Պոլսէն մեկնեցաւ ռումանական շոգենաւով, դէպի Վիեննա։ Շոգենաւ ողջերթ մաղթելու գացած էին ֆրանսական, հելլենաց, Պելճիոյ դեսպանները և դեսպանական պաշտօնատարներ։ Դեսպանական հիւրամեծար կալիպ պէյ, յանուն Վեհ. Սուլթանին ողջերթ մաղթեց։ Շոգենաւ գացին նաեւ Մեծ-Եպարքոսին կողմէ Թարգման Խայրէտտին պէյ և արտաքին գործոց նախարարին կողմէ ալ Սատէթտին պէյ։

Դեսպանը առջի օր այցելեց Բ. Դուռ, և դեսպանատան նոր խորհրդական Պառոն Սթիրպէան ներկայացուց, որ պիտի վարէ գործերը։

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ.— Երէկ գիշեր Պարսից դեսպանատան մէջ շքեղ հայկերոյթ մը տրուեցաւ, որուն ներկայ գտնուեցան Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Յունաստանի, Շուէտ-Նորվէկիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի և Գերմանիոյ դեսպանները, Աւստրիոյ և Իտալիոյ դեսպանատան խորհրդականները, Ռումանիոյ դեսպանատան Ա. Թարգմանը և մայրաքաղաքս հիւր գտնուող Թէքի իշխանը։ Ընդունելութիւնը տեւեց մինչեւ ժամը 4։

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Յունաստանի Եորիքոս թագաւորը իր անուան տարեդարձին օրը կը գտնուէր Նաքսոսի մէջ։ Աթէնքի Օսմ. դեսպան Ռիֆաթ պէյ, իբր դիւանագիտական մարմնոյն երէցը, չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց թագաւորին։

*** Ինչպէս գրեցինք առջի օր, Իզմիրի Հելլէն ընդհ. հիւպատոս Մ. Անթոնոբուլօ Զէթինէի դեսպան կարգուած է։ Իզմիրէն եկած թերթեր կը գրեն թէ, հիւպատոսութեան գործերը առժամաբար պիտի վարէ Հելլէն արտաքին գործոց նախարարութեան գլխաւոր պաշտօնատարներէն Մ. Բաբաեորկիատիս, որ 97ի հաշտութեան դաշնագրին կնքման միջոցին լիազօր Բ. ներկայացուցիչն էր։

Նոյն հիւպատոսարանին քարտուղար Մ. Բիէր Տէլեանի ալ Սելանիկ փոխադրուեցաւ նոյն պաշտօնով։

*** Այսրնէ կուսակալ Բեամիլ փաշա հիւպատոսարան երթալով չնորհաւորեց Եորկիոս թագաւորին անուան տարեդարձը։ Բեամիլ փաշա արժանացուցեալ պատիւներով ընդունուեցաւ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Անգլիոյ Արմսթրոնկ նաւարանին մէջ չինուած «Համիտիյէ» յածանաւին և «Էրթողրուլ» զբօսանաւին արագութեան և թնդանօթի փորձերը կատարուելով յանձնուեցան Օսմ. սպաներուն։ Երէկ եկած մասնաւոր հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ երկու նաւերն ալ առջի օր ճամբայ ելեր են դէպ ի Միտիլլի։

—Կայս. Իրատէ մը հրամայեց «Համիտիյէ» և «Ապտիւլ-Մէճիտ» յածանաւերը զինել Թորփիլարձակ խողովակներով։

—Թիլի մէջ չինուած Թորփիլահաւածը, ինչպէս նաեւ «Ասարը Թէվֆիք» յածանաւը Մաքսիմի արագահարուած թնդանօթներով պիտի զինուին։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Գերման կառավարութիւնը պաշտօնապէս տեղեկագրեց Պուլկարիոյ, թէ կը հաւանի պուլկար գործակատարութեան մը հաստատման՝ Պէրլինի մէջ։

ՄՍԻՆ ԳԻՆԸ.—Ներքին գործոց նախարարութիւնը զրեց Նիկոմիդիոյ գաւառին և Կէմլէյիկի ու Մուտանիոյ գաւառակներուն, որպէս զի Պոլիս ղրկուելիք ոչխարները չծախուին բանակին հայթայթիչներուն։ Հակցուած է թէ հայթայթիչներուն ներկայացուցիչներուն գնումներն են պատճառ Պոլսոյ մէջ միսերուն արդի սղութեան։

ԹԷՐԻ ԻՇԽԱՆԸ Այսօր կը մեկնի Պոլսէն, իտալական շոգենաւով։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱԻԱԶԱԿՆԵՐ.—Սերէզի Մէկէքիչ գիւղին ուսուցիչ և պուլկար աւազակապետ Տասքալ Նիքօլա, իր 12 ընկերներով ձերբակալուեր է։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ կամուրջներու և խճուղիներու ճիւղին դեր-տնօրէն Գէորգ էֆ. Արսլանեան Պէրութ, Հալէպ և Ատանա պիտի երթայ, հանր. շինութեանց քննութեան համար։

ՄԵՆԱՇՆՈՐՀ.— Զանզբրիի նախնական ատեանին Ա. քարտուղարը մեծաշնորհ խնդրեց Պաֆրայէ Սեւ Ծով թափող Իրզբլ Իրմակ գետէն ջրանցներ բանալու, չրջակայ հողերը ոռոգելու և ճահիճները ցամքեցնելով մշակելի հողի վերածելու։

ԷՏԻՐՆԷԻ մէջ թրամուէյի գիծ ի մը հաստատութեան համար մատուցուած ծրագիրը չուտով քննելու հրահանգ տրուեցաւ։

ՋԻԱՐՇԱՒ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն Զօրումի մէջ ձիարշաւ մը պիտի կատարուի։

ՕՍՄ. ՊԱՆԲԱՑԻ ԵՒ ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷԻ բոլոր ճիւղերն ալ գոց են վաղը։

ՊՏՈՒՂՆԵՐ.— Զէնկէլքէօյի ելակի արաբէէն 220 հատ ելակ բերուելով Էմին Իսնիլ հատը 22 փր.ի ծախուեցաւ։ Վօլոյէ 20 օխա կեռաս հասաւ և օխան 15 ղրշ.ի ծախուեցաւ։ Հոռոմսէ 1050 հատ վարունգ եկաւ և հատը 45 փր.ի ծախուեցաւ։ 8 կողով սալոր եկաւ և 3½ ղրշ.էն ծախուեցաւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՆՈՒԷՐԸ.— Գումրաբու, Թաչճըլար փողոց բնակող կօշկակար Դամիանոս անցած գիշեր գլուխը է՛փ ազէկ տաքցուցած, իր դրացիներէն սափրիչ Քոչոյի հարսնիքին ներկայ գտնուիլ ուզելով կը սկսի անոր դուռը հարուածել ոտքովը։ Ասոր վրայ հարսնևորներէն ձկնորս Արթին և կինը ելմէն վար կ'իջնեն և կը փորձեն զայն ճամբել։ Սակայն Դամիանոս կը բարկանայ և փեսին՝ իբր հարանեկան նուէր բերած ածելին հանելով Արթինը կը վիրաւորէ աջ կողէն և կինն ալ ձեռքերէն։ Այս տիպար հարսնեւորը թէեւ կը փորձէ փախչիլ, բայց ճամբան կը գլտորի կ'իյնայ, և երբ աչքերը կը բանայ ինքզինքը բանտին մէջ կը գտնէ։

ԴՈՂԵՐ.—Գողեր մտան, նախընթաց գիշեր, Դաստրգիւղ, Մօտա, տուն մը և վերցուցին 100 ոսկիի չափ արժէքով առարկաներ։

—Վէզիր խանի մէջ կօշկակար Գէորգ աղայի սենեակէն կարգ մը առարկաներ գողցուած էին։ Գողերը, որոնք Եանի և Ալէքօ անուն կօշկակարներ էին, ձերբակալուեցան։

ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒ.— Երէկ յաճախորդ մը կը ներկայանայ Մեծ Շուկայ, Գալբաքճըլար, մանրավաճառ Ակնցի Խաչիկ աղայի խանութը, և 7 ղրշ.ի խաղալիք կը գնէ։ Ցաճախորդը մէջիտ մը կուտայ, վրադիրքը կ'առնէ և գրպանը կը դնէ։ Սակայն խանութպանը կ'առարկէ թէ մէջիտը սրբուած է։ Ցաճախորդը այն տաեն հեռատրական չեչտով մը կը գոչէ.—«Վա՛յ թչուառական. սա լամպաճիէն առի հիմա։ Երթամ փոխեմ։ Առած կանթեղս թո՛ղ հոս կենայ»։ Եւ իրաւ ալ ձեռքի մեծ ծրարը հոն կը ձգէ ու կը մեկնի։ Խաչիկ աղա, կը սպասէ, կը սպասէ և յսնախորդ չգար. ծրարը կը բանայ և կը տեսնէ թէ կանթեղի ճաթռտած ֆանոս մըն է։ Խաչիկ աղա դեռ 13 ղրուշին վրայ կը մտածէ եղեր։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութենից կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԼՈՆՏՈՆ, 10 Մայիս.— Բիթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ զօր. Քուրոպաթքին նոր ուժեր խնդրած է իր կառավարութենէն։

ԲԱՐԻԶ.— Զինացի զօրավար Եա մասնաւոր թղթատարով մը նամակ մը ղրկեց զօր. Քուրոպաթքին։ Այդ նամակով Զինացի զօրավարը կը չնորհաւորէ ճապոնցի զօրավարը իր յաղողութեանց համար և կը խոստանայ ձեռնտու գտնուիլ իրեն։

— Զրոյց տարածուեցաւ թէ զօր. Քուրոպաթքին բանակի մը գլուխը անցած դէպի Բորթ Արթուր կը քալէ։ Ճապոնցիներուն դէմ, որ կը պաշարեն զայն։ Այս լուրը չէ հաստատուած։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թօքիոյէ կը հեռագրեն թէ ժողովրդային ցոյցի մը միջոցին, 21 հոգի սպաննուեցան և 40 վիրաւորուեցան։

ՀՌՈՄ.—Վատիկանի կարտինալները ժողով մը ունեցաւ, Ֆրանսայի կրօնական կացութիւնը քննելու համար Կարտինալ Բամբոլլա ուժգնօրէն պնդեց և իր չափաւոր և իմաստուն խորհուրդները ընդունեցին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՍԱԿԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Օսմ. թուղթերը, ինչպէս միշտ, հիմա ալ համեմատաբար բոլոր առաջնակարգ Ռանդերէն աւելի բարձր են։ Վերջին անգամուան թէ՛ Ծ. Աբեւելքի լուրերէն և թէ ռուսական նոր փոխառութեան զրոյցներէն որչափ որ ազդուեցան օտար ռանդերը — ֆրանսականը, անգլիականը և այլն,— անոնց կէսին չափ չազդուեցաւ Օսմ. Ռանտոլիքը, թէեւ փոքր անկում մը ունեցաւ, իբր առաջնակարգ ռանդ սակարանական աշխարհին հետ ունեցած իր առնչութիւնով։ Ռուսական նոր փոխառութեան հարիւրին հինգ տոկոսաբեր բլլալուն առթիւ սակարանական շրջանակներու մէջ կը կարծուէր թէ՝ ուրիշ առաջնակարգ թուղթեր տելի տային այս խոշոր տոկոսին առջեւ։ Բայց որչափ որ գիտենք, մինչեւ ցարդ կարեւոր կամ աչքառու տարբերութիւն մը չերին, սեպէ թէ՝ և ոչ մէկ ռանդ, թէեւ անգլ. և գաղ. Ռանդերը հարիւրին երեք և օսմանեանը հարիւրին չորս միայն կը բերեն, բան մը որ ջոջ դրամատէրերու համար մեծ տարբերութիւն մըն է՝ և հրապուրիչ՝ առաջնոյն Սակը։ Հոս փակագիծի մէջ աւելորդ չէ կարծեմ, յիշել թէ՝ ասկէ առջի ռուսական փոխառութիւններուն մէջ ասկէ չատ պակաս տոկոսով եղածներ կան, ինչպէս 1891ինը, 3% և այլն։ Իբր հետեւանք ռուսական այս նոր փոխառութեան, ռուսականը ինկած է երեք միութենէն աւելի և այսօր կ'արժէ 90.50, ինչպէս որ հետեւեալ Սակարանական ցանկին մէջ ալ ամէն օր կը տեսնուի։ Իսկ ճաբոնականը հակառակ իր նոր փոխառութեան նորեն վրայ դրած է այսօր արժելով 70։— Երկաթուղին միայն հոս մեր Սակարանին մէջ է որ տարբերութիւն կ'ընէ գրեթէ, քանի որ այսօր 18 օրէ ի վեր Բարիզի Սակարանի հեռագիրը ամէն օր — մէկ օր միայն բացառութեամբ — 122 կը նշանակէ։

Մ. ՀԱՅԿԱԶՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ
27/10 ապրիլ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	89.14
Ամէնէն բարձր գինը	89.18
» վար գինը	89.15
ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	119.50
Երէկուան բարձր գինը	119.75
» վար »	119.37½
Ռուսական	90.50
Ճաբոնական	70.12
Քարափ	507.
Քրէտի Ֆոնսիէ էժիբսիէն Ա	283.
» » » Բ	267.50
Պանք Նաս. Կրէս.	433.50
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	5.85
Ռէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	362.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	11.82
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ.Օ.	4.60
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.էն	ղրշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.11
Անգլիական ոսկի	110.—

"ՄԱՆԶՈՒՄԻ,,Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 16

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՍԻՐԸ

Թարգմանեց
ԳԻՐԱՑՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Գ.

ՖԻՖԻ ԵՒ ՄՕՐԻՒՕՏ

—Տուն կը դառնայի վաստակաբեկ, թեւերս ձեռնասայլը քաշելէն թուլցած, եւ սրունքներս ա՛յնքան կարծր որ հազիւ կրնայի չորս յարկերէն ելնել։ Զայնս ալ մարած էր վաճառքին գովեստն ընելէն, եւ տակաւ երկանիկ էի, այո՛, չա՛տ երկանիկ, վանդի տուն դարձած ատենս հոն կը գտնէի անիկա զոր կը սիրէի, որուն կուտայի դժնդակ աշխատութեանս ամբողջ կամ գրէթէ ամբողջ շահը, եւ որ ինծի կ'ըսէր.— Շնորհակալ եմ, Դուանէդ, դուն բարի աղջիկ մըն ես։

—Ա՛հ, ո՛րքան աղէկ կը հասկնամ ատիկա, Դուանէդ։ Այդպէս սիրուիլ,—ահա երազս։ Ձեր պատմութիւնը կը շահագրգռէ զիս։ Շարունակեցէք։

—Օր մը երբ սայլակը կը պտտցնէի Պաք փողոցին մէջ, ետեւէս լսեցի կանացի ձայն մը որ կը պոռար խնդալով եւ զիս ծաղրելով.— Ա՛հ, սա գլխազարդը նայեցէք։ Իր մատրակով (տեսակ մը թաչկինակ) չակեր է գլուխը։

Ես էի որ թաչկինակով ծածկած էի գլուխս, եւ հետեւաբար զիս կը ծաղրէր։ Ետիս դարձայ զայրագին եւ ինչ տեսնեմ աղէկ։ Ան, իր թեւին տակ առած թեւն այն կնոջ որ կը նախատէր զիս։

—Ա՛հ, եթէ կեանքիս մէջ հանդիպէի կնոջ մը որ հասկնար զիս եւ ձեռնասայլ քաշէր ինձ համար։ Բայց ո՛չ, աղէկ մարդիկ ասանկ բախտ չեն ունենար։ Շարունակեցէք, Դուանէդ։

—Իրիկունը յանդիմանեցի զինք իր վարմունքին համար։ Գիտե՞ս ինչ պատասխան տուաւ։ Ցանցանքը քաշէդ է, ըսաւ ինծի։

Եւ արհամարհանօք նայելով ճաթրատած ձեռքերուս, արեւակէզ դէմքիս, կտաւէ չրջազգեստիս եւ թաչկինակիս, ըսաւ.— Կնոջ ձե՞ռք է այս, կնոջ գե՞մն է, կնոջ արդուզա՞րդ է։

—Ապերա՛խտը...։ Իրեն համար ձեռնասայլը քաշելովս էր որ...։ Գիշերը մինչեւ լոյս միջոց մը խորհեցայ ձեռքերս ճերմկցնելու, գոյնս գեղեցկացնելու եւ վայելուչ արդուզարդ մը ունենալու համար։ Եւ յաջորդ օրը վերակայ արդուկուհիի պաշտօնս, որ շահաւէտ էր, բայց պարտաւորած էի ձգել, վասն զի ածուխին չոգին մահացու էր ինձ համար։

—Ա՛հ, աւասիկ անձնուիրութիւն։ Գէթ այդ ողորմելին զգածուեցա՞ւ և աւելի չնորհալի եղա՞։

—Ժամանակ մը եաքը, բանս գնաց։ Ամէն չաբթու բան մը կը տանէի իրեն, ինչ որ կրնայի։ Բայց ուրբ օր կայ որ ըսին ինծի թէ այլ եւս հոն չէր, ազատ արձակուած էր։

—Եւ անմիջապէս չեկա՞ւ, չգտա՞ւ ձեզ։

—Ո՛չ, այլ եւս երեսը չտեսայ։ Ասոր համար էր որ քեզի նշան ըրի ներս մտնելու։

—Ինչո՞ւ։

—Իր վրայ լուր առնելու համար։

—Ես կը ճանչնամ զայն։

—Զեմ կարծեր, բայց կը ճանչնաս Դուլոնի ընկերներէն մին, որուն հետ տեսայ քեզ անցեալ օր Դանբլ փողոցին մէջ։

—Անո՞ւնը։

—Միքօ։

—Բարեկամ մը, ճիշտ է։ Բայց միւսին անո՞ւնը։

—Սուֆլար։

—Ա՛հ։

—Կը ճանչնա՞ս։

—Բայց այո՛։

—Տեսա՞ր։

—Տեսայ։

—Շատո՞նց է։

—Երէկ։ Գործ մը ունի ձեռքը։ Ես ալ այդ գործին մէջ եմ։

Մօրքոտ ոտք ելաւ մէկ ոտաւոմով, եւ Ֆիֆի Վօլարի ձեռքը բռնելով ըսաւ.— Ընկեր մի ըլլար Սուֆլարի հետ։ Մայրը մեռնել կայ։

—Ինչ։

—Զեկաւ։ Գործին մէջ կին մը կայ։

Ցետոյ, Ֆիֆի Վօլարի ձեռքը բռնելով յանկարծ.—Մտիկ ըրէ, ըսաւ, գործին մէջ կին մը կայ։ Բայց այս անգամ թող զգուշանայ։ Այլ եւս լալով գոհ պիտի չըլլամ։ Օ՛հ, ո՛չ, Վրէժս պիտի լուծեմ։ Պիտի չթողում որ ուրիշ մը գրաւէ զայն։ Ո՞ւր կը բնակի։

—Կրօ Բայյու, Միքոյի տունը։

—Միքոյի հասցէն։

(Շարունակելի)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԵԱՆՔԸ

ՄԱՆԱԾ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շինութիւն, գործածութիւն, տեսակ եւ թուագրում.— Ժիւմէլ.— Սալատեն. — Կարժերուն (չիլե) հաւելիւ.— Կլասք թելեր.— Բամբակի շրջազգեստը գոհարեներուն կարգին մէջ.— Եօթն հակ։

Բամբակը, մանած ըլլալու համար, կ'ենթարկուի մեքենական շատ մը գործողութիւններու, որոնք կը մաքրեն, կ'ընդլայնեն զայն, թելերուն զուգահեռութիւնը կը հաստատեն, պատրոյգներ կը շինեն և ապա հեծկեակ աւելի նուրբ պատրոյգներ կը պատրաստեն ուզուած թիւին համեմատ։ Մանածն իր վերջնական վիճակը կ'ըստանայ թելչէն գործաստեղծին միջոցաւ, որ նրբութեան ստիճանը կուտայ եւ կ'ոլորէ։ Ուրեմն մանածը կը բաղկանայ քով քովի եւ ծայր առ ծայր դրուած եւ պէտք եղած տուկնութիւնն ստանալու համար միասին ոլորուած բամբակէն։ Այս թելն ա'նքան նրբութիւն ունի որ մէկ քիլո բամբակով կարելի է ստանալ մէկ միլիոն մէտր եզկայն թել մը։ Թելին երկայնութիւնը մեծապէս կը փոխուի բամբակին տեսակին համեմատ։ Հնդկաստանի կարճաթել բամբակը կը հայթայթէ ա'նպիսի թել մը որուն երկայնութիւնը համեմատական չէ իր ծանրութեան եւ շատ անգամ մարիկեան բամբակի հետ կը խառնեն միջին տեսակ մանած ստանալու համար։ Նուրբ թել պատրաստելու համար կը գործածուի եգիպտական բամբակը որ ժիւմէլ կը կոչուի։ Մանարան մը այժմ չի կրնար ամէն թիւ արտադրել։ Հաստ թել արտադրող մանարաններն ու մէն մի իլ կ'սպառեն շատ աւելի նախանիթ քան նուրբ թելեր շինող մանարանները, եւ հետեւաբար պէտք է ունենան շատ աւելի մեքենայ։ Ընդհակառակն, նուրբ թել արտադրող մանարանները պէտք է գործածեն հլատորդ մեքենաներ։

Մանածը գլխաւորապէս հիւսուածներու շինութեան գործածուելով, երկու գլխաւոր բաժանումներ ունի,—Առէջն ու թեզանը։ Առէջը, որ յատկացուած է հիւսուածային երկայնքի թելերը կազմելու, պէտք է շատ դիմացկուն ըլլայ և աղէկ ոլորուի։ Թեզանը, որ իրարու կը կապէ առէջին թելերը, հիւսելագործութեան ատեն քաշուելու պէտք չունենալով, կրնայ շինուիլ նուազ երկար թելերէ, եւ ընդունիլ նուազ սեղմ ոլորում մը։

Մանածի նրբութեան ստիճանն որոշելու համար կը գործածուի թուագրութիւն մը որ հիմնուած է բամբակի միեւնոյն կշիռէն հանուած թելի տարբեր երկայնութիւններուն վրայ։ 1829 էն ի վեր Ֆրանսայի մէջ մեդրական դրութիւնը կը գործածուի թելերու թուագրութեան մէջ։ Կշիռի միաւորը է կէս քիլոն եւ չափի միաւորը՝ 1000 մէտր։ Ուրեմն թիւը կը յայտնէ կէս քիլոյին մէջ պարունակուած հազարերորդ մէտրը։ Թիւ 20 մանածը կը նշանակէ թէ 500 կրամնոց բամբակը 20,000 մէտր կ'արտադրէ։ Գործնականին մէջ, մանածի մը թիւը կը հակցուի փոքրիկ կշիռի մը միջոցաւ որ հնարիչին անունովը կը կոչուի Սալատեն։ Ասեղ մը, փոքրիկ կարժին (չիլէ) ծանրութեան տակ, կը տեղափոխուի տախտակի մը վրայ, եւ թիւը ցոյց կուտայ։ Ծրարին հաշիւն ալ դիւրին է։ Ծրարը, որ միօրինակ կերպով 3 քիլո է, կը բաղկանայ 1000 մէտրէնոց կարժերէ, իւրաքանչիւր կարժ ստորաբաժնուած ըլլալով 100 մէտրնոց 10 կարժիկներու։ Ուրեմն դիւրին է մանածին թիւն հաշուել 500 կրամին մէջ պարունակուած կարժերուն թիւը համարելով։ Կարժը կը պատրաստուի կարժաւոր մը վրայ որուն չրջագիծն է 1 մէտր 42857, այնպէս որ 70 չրջանը կ'արտադրէ 100 մէտր։ Ասիկա Ֆրանսական դրութիւնն է։ Կան նաև ուրիշ դրութիւններ։ Անգլիական դրութիւնը բնականաբար ամէնէն աւելի ծանօթն եւ գործածականն է, Անգլիա գլխաւոր երկիրն ըլլալով բամբակեղէնի ճարտարարուեստին մէջ։ Անգլիական թուագրութեան մէջ երկայնութեան միութիւնն է 840 եարտա կամ 768.10 մէտր եւ ծանրութեան միութիւնն է անգլ. լիպրան։ 840 եարտան անգլ. կարժին մէջ պարունակուած թելին երկայնութիւնն է։ Մէն մի կարժ կը բաղկանայ 120 եարտանոց 7 կարժիկներէ, որոնք $1^1/_2$ եարտա չրջագիծ ունեցող կարժաւոր մը 80 չրջանովը կը կազմուին։ Անգլ. թիւին համապատասխանող ֆրանս. թիւը դիւրաւ կը գտնուի՝ այն թիւը բազմապատկելով 846.5ով, որ մէտրին թիւն է անգլ. թիւ 1ին հաւասարող 500 կրամին մէջ։ Օտար երկիրներն ընդհանրապէս անգլ. թուագրութիւնը կը գործածեն։ Միայն Պելժիոյ մէջ խառն դրութիւն մը ընդունուած է։

Անշուշտ թելերը յաճախ առանց ո՛եւ է փոխակերպութեան կը գործածուին թէ՛ զուտ անլուայ բամբակէ հիւսուածներու, թէ վուշով, բուրդով եւ մետաքսով խառն հիւսուածներու շինութեան եւ թէ գուլպաներու, հիւսելազարդի, բարակ լարերու (fայթաճ) պատրաստութեան։ Կան նաեւ կլասք թելեր որոնք շատ կարծր են, ֆիւ մազի պէս, եւ կը գործածուին մասնաւոր հիւսուածներու շինութեան։ Այս արագ ու հակիրճ թուումէն կը տեսնուի թէ մանածն ո՞րքան բաներու կը գործածուի եւ հետեւապէս ո՞րքան մեծ սպառում ունի աշխարհի մէջ։

* * Բամբակի ճարտարարուեստը, որ հիւսելական ճարտարարուեստներու վերջինն է թուականի կողմէ, այսօր ամէնէն կարեւորն եղած է որքան իր արտադրութիւններուն առատութեամբ եւ ածնութեամբ նոյնքան այն տարբեր գործածութիւններով որոնց կրնայ պատչաճիլ։ Այն թուականին երբ բուրդը, վուշն ու մետաքսը արդէն իրը նախանիթ կը ծառայէին մեծ ճարտարարուեստներու, բամբակէ կերպասները տակաւին հազուագիւտ եւ թանկագին առարկաներ էին։ Կտակագրի մը մէջ գտնարեղէններու հետ յիշուած է բամբակէ շրջազգեստ մը։ Թէեւ բամբակեղէնի շինութիւնը 1641 ին գոյութիւն ունէր Մանչէսդրի մէջ, բայց 18րդ դարու երկրորդ կէսին էր որ իրապէս կազմուեցաւ բամբակեղէնի Եւրոպական ճարտարարուեստը։ Մխոխիբիի եղերքէն յԱնգլիա բամբակի առաջին ներածութիւնն եղած է 1747 ին։ Ներածուած հակերուն գումարը կը հասնէր եօթնի։

Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Սպանիոյ, Ռուսիոյ, Զուիցերիոյ բամբակեղէնի ճարտարարուեստներուն վրայ տահագրգիռ տեղեկութիւններ՝ ուրիշ անգամ։

ԽՄԲԱԳՐՈՂՆԵՐ

ԽԱՂՈՂԷՆ՝ ՔԱՐԻՒՂ,

ՓԱՅՏԷՆ՝ ԿԵՐՊԱՍ

Մեր նախահայրերուն մտքէն կ'անցնէր արդեօք թէ օր մը իրենց զուակները խաղողի իւղով պիտի լուսաւորուին կամ փայտէ կերպասով պիտի զարդարուին։ Բայց պէտքը ամէն բան կը ծնի։ Անցեալները, երբ քարիւղին գինը բարձրացաւ Իտալիոյ մէջ, այգեպանները փորձեցին աւելի ածան վառելանիթ մը, լոյս մը գտնել։ Դիպուածաւ կամ փորձերէ յետոյ տեսան որ խաղողին մէջի կուտը կը պարունակէ յատակ, անդոյն, անոտ, 0,930 խտութեամբ իւղ մը, որ է'ն պարզ հողէ կանթեղներու մէջ իսկ խիստ լաւ կը վառի ու բնաւ ծուխ չի տար։ Շատեր բնականաբար ուզեցին օգտուիլ և այգեկութէ յետոյ խաղողին մնացորդէն (ճիպէռ) գաւաթ և սրտագին ուրախութեամբ մը,

—Հրամեցէ՛ք, տղա՛ս, հրամեցէ՛ք, ըսաւ, վստահ եմ որ երէկ իրիկուան բանս բերելու համար եկաք։

—Այո՛, ճի՛շդ գտաք, պատասխանեց Բիէռ անոյշ ձայնով մը, ահա՛ ձեր երեք հարիւր լիսուն ֆրանքը, զոր այսօր կէս օրին գանձեցի դրամատունէն։

Ու երիտասարդը սեղանին վրայ դրաւ դրամատոմսներու պզտիկ ծրար մը։

Երբ այս տեսակցութիւնը տեղի կ'ունենար ծերունի ալաղուրկին և Լէոնդրինի նշանածին միջեւ, անդին Հանրիէդ ալ կը տեսակցէր աւազակապետին հետ, որուն հետքը վերջապէս գտած էր Լիլ փողոցէն քանի մը հարիւր քայլ հեռուն, հոյակապ ապարանքի մը անկիւնը։

Աւազակուհին հազիւ իմացուցած էր Լէոնդրինի անակնկալ մեկնումը, երբ Մուլինէ հեռաւոյ իրենց մտեցաւ և առանց հարցումի սպասելու,

—Աչքերնիդ լո՛յս, ընկերնե՛ր, ըսաւ, մարդը ձեռքերնիս է նորէն։

—Ո՞ր մարդը, գոչեցին կռիֆառ և իր ընկերուհին հետաքրքրութեամբ։

—Մեր մարթելիք ճագարը, աւելցուց չարագործը յաղթական դէմքով մը գլուխը ճօճելով, քիչ մը առաջ իրեն հետեւեցայ...։

—Աղէկ չե՛ս ըրեր, ընդմիջեց կռիֆառ բիրտ ձայնով մը։

—Ինչո՞ւ, հարցուց ագաղակը լրբութեամբ։

—Մենք քեզի ի՞նչ յանձնարարեցինք, աւանա՛կ, ոռնաց աւազակապետը բարկութեամբ, ո՞վ ըսաւ քեզի որ պահակ կեցած տեղդ ձգես և մարդու ետեւէ երթաս։ Չե՛ս գիտեր որ այս գիշեր միմիայն մէկկներուն գործովը պիտի զբաղինք։

—Բայց ինչո՞ւ չէք թողուր որ խօսքս լմնցնեմ, գոչեց Մուլինէ բարկացեալ ձայնով մը։ Արտասովոր պարագաներու մէջ գործը իմացնելու պարտաւոր չե՞մ։

—Այո՛։

—Մարկ ըրէք ուրեմն և եաքը պոռացէք երեսս ի վեր։ Կեցած տեղէս մէկէն ի մէկ լուռ մը տեսայ, որ կամաց կամաց կը յառաջանար։ Երբ չուքը ինծի մօտեցաւ, ուշադրութեամբ իրեն նայեցայ և տեսայ որ նոյն ինքն Բիէռն էր, որ Լիլ փողոցի կողմը կ'ուղղուէր։ Գիտէք որ այս իրիկուն իրեն այցելութեան օրը չէր։ Կասկածեցայ և իսկոյն տեղս Լէզառի տալով, սկսայ ասոր քայլի չափ հեռուէն իրեն հետեւիլ։ Բիէռ չիտակ Լիլ փողոցի տունը գնաց, դռնապանին սենեակը հանդիպելէ եաքը վեր ելաւ և ծերուկին սենեակը մտաւ, ուր կը գտնուի դեռ այս պահուս։ Անհամեմատ։ Գասթանպօլի չուանը, որ չատ գնահատուած է Թուրքիոյ մէջ, կենայ աւելի սպառիլ եթէ ի վիճակի ըլլայ մրցիլ ուրիշ արտադրավայրերու հրապարակներուն հետ որոց գլինը ըզգալապէս զեղչուած է։ Զուանի գործարանի մը հաստատութիւնն անշուշտ մեծապէս պիտի պակեցնէ այս ապրանքին արժէքինն և պիտի սատարէ մեծաքանակ սպառման։

ԱՌՈՒՍՏՈՒՐԻ ԱԶԴԱԿՆԵՐ

ԾԱՆՕԹՈՒՄ

Մանուցումն հետզհետէ էական պայմաններէն մին կ'ըլլայ ճարտարական յառաջդիմութեան եւ առեւտրական զարգացման։ Արհեստի կամ ճարտարարուեստի ամէն կատարելագործութիւն եւ առեւտրական ոգիի ամէն նոր ու իմաստուն հնարք կորսուած, անգիտացուած պիտի ըլլային եթէ ծանուցումը չծառայէր իրրեւ միջոց հաղորդակցութեան։ Կէս դարէ ի վեր ծանուցումի յառաջդիմութիւնները հրաշալի եղած են եւ հանրային կրթութեան զարգացման հետ սերտ առնչութիւն ունին։ Կ'ըսուի թէ միայն Ֆրանսայի մէջ տարին 100 միլիոն ֆր.է աւելի գործ կ'ըլլայ ծանուցումի վրայ։ Անգլիոյ եւ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ այս թիւը կրկնապատկելու, եռապատկելու է։

Մանուցումի գլխաւոր տեսակներն են fադալօկները, լրագիրներն ու հանդէսներն որոնց մէջ կը գրուին ծանուցումներ յօդուածի կամ ռեէլամի ձեւով։ Բադալօկները շատ գործ կը տեսնեն, մանաւանդ երբ պատկերազարդ են եւ գեղարուեստական հանգամանք մը ունին։ Ծանուցումի լաւագոյն եղանակներէն մին է այս, գեթ առեւտրական մեծ ձեռնարկութիւններու համար։ Իրաւ է թէ սուղի կը նստի, բայց ըստ այնմ հասոյթ կը բերէ։ Լրագրագոյ միջոցաւ ծանուցումն ամէնէն տարածուածը, նաեւ ամէնէն ազդեցիկն է, ամենօրեայ ըլլալուն համար։ Այս ծանուցումն երեք ձեւ ունի, յօդուած, ռեէլամ, ազդ։ Ազդը սովորաբար կը դրուի թերթին վերջին երկու երեսներուն մէջ։ Սակայն քանի մը տարիէ ի վեր, մանաւանդ ժողովրդական թերթերու մէջ, սկսած է սաղարդել երկրորդ եւ առաջին երեսները։ Անկարելի է գաղափար մը տալ գիներուն վրայ, որոնք կը փոխուին ազդերուն ծաւալին, տպուած էջին համեմատ եւն.։ Քանի մը լրագիրներու մէջ միանգամայն տպուելիք ազդերը սովորաբար կը յանձնուին «Ծանուցումի Գործակալութիւններ»ու որոնք աւելի կամ նուազ կարեւոր զեղչեր կ'ընեն լրագրոյ մասնաւոր սակացոյցին վրայ։ Ռեէլամ կ'ըսուի այն քանի մը տող ծանուցումին որ պարզ տեղեկութիւն մը կուտայ կամ արդէն տրուած տեղեկութիւն մը կը յիշեցնէ։ Դինին համեմատ կը դրուի Ա. կամ Բ. երեսը, Ներքին Լուրերու ակ կամ Գ. երեսը, անկասարար։ Յօդուածը, որ կը դրուի Թերթին Բ. կամ Նոյն իսկ Ա. երեսը, գովեստ մըն է, մէկ կամ երկու սիւնակնոց, եւ ծախքը կը տարբերի լրագրին եւ շատ անգամ այն յօդուածը գրող անձին՝ ճարտարական եւ առեւտրական ասպարէզին մէջ վայելած համբաւին համեմատ։ Օֆիս Ճասիօճալ տր foմkru հատորի մը մէջ ամփոփած է արդիւնքը քննութեան մը զոր կատարած է գլխաւոր քաղաքներու առեւտրական գործառնութեանց վրայ։ Այս հատորին մէջ ցոյց տրուած է թէ իւրաքանչիւր երկրի համար ո՞ր լեզուներով պէտք է խմբագրել fադալօկները, ի՛նչ կշիռ, չափ, դրամ գործածելու է, եւն.։ Այս հատորին մէջ կան նաեւ առեւտրական գլխաւոր հրապարակներու ամէնէն աւելի տարածուած լրագիրներուն անունները, ծանուցման գիները եւ ցուցակն այն գործակալութեանց որոնք իրրեւ միջնորդ կը ծառայեն ծանուցումներու հրատարակութեան համար։

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒՆ ՌԱՖԻՆԸ

ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ(*)

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

Շատ անգամ լսած էք յառաջդիմութիւն բառն և անոր վերագրուած առաւելութիւնները։ Յառաջդիմել կը նշանակէ դէպ ի բարին քալել։ Սովորամոլութիւնը յառաջդիմութեան հակառակն է և կը կայանայ բան մը միշտ միեւնոյն եղանակաւ ընելուն մէջ, առանց հոգ ընելու, հետաքրքրուելու թէ աւելի դիւրին եղանակ մը կա՞յ արդեօք։ Հին ատեն ցորենը քարի մը վրայ կ'աղային գլանի մը միջոցաւ։ Գործը շուտով չէր աւարտեր, ցորենն աղէկ չէր ճմլուեր և ալիւրը խոշոր կ'ըլլար։ Հռոմայեցիք գործածեցին կազմած մը զոր ձի մը, կով մը կամ էշ մը կը դարձնէր։ Այս կերպով աշխատութիւնն աւելի շուտ կը լմնար, ալիւրն աւելի աղէկ կ'աղացուէր և հացը լաւագոյն կ'ըլլար։ Բայց ձիերը, կովերը, էշերը սուղ են, կը յոգնին եւ անանելու համար ծախք կը պահանջեն։ Ուստի ջանք եղաւ գործածել ջուրին, հովին պէս բնական գործիչներ որոնք չեն յոգնիր, չեն ուտեր։ Այս կերպով հնարուեցան ջրաղացներն ու հողմաղացները։ Աւասիկ յառաջդիմութիւնը։ Ինչ պիտի ըսէիք մարդու մը որ, մեր օրերը, յամառէր իր ցորենը ձեռքով աղալ, երբ կարելի է լաւագոյն և ածան եղանակաւ աղալ ջուրով, հովով կամ շոգիով դարձող աղացքի մը միջոցաւ։ Պիտի ըսէիք թէ այն մարդը սովորամոլ մըն է։

Դաշտ մշակելը գիտութիւն մըն է, որ իր կանոններն ունի։ Այս կանոններուն պէտք է հետեւիլ հողէն քաղելու համար մարդուն և ընտանի անասուններուն կեանքին անհրաժեշտ պէտքերը։ Հիմա տեսնենք թէ յառաջդիմութիւնն ի՞նչպէս կատարուած է երկրագործութեան մէջ։ — 60 տարի առաջ գրէթէ ամէն տեղ ընդունուած էր տակաւին որ բոյսերն իրենց սնունդը կ'առնեն միմիայն կաղմական նիւթերէ, այսինքն անասուններուն կամ բոյսերուն նեխած մնացորդներէն, ինչպէս աղբաջուր, կենդանական կղկղանք, կազմուածեալ վիճակի մէջ գտնուած յարդեր ու եղէգներ եւայլն։ Աղբիւսը (կիւպրէ) նկատուած էր իբրեւ լաւագոյն պարարտութիւն։ Բայց քիմիագէտներն երեւան հանեցին որ կենդանական և բուսական մնացորդներն իրենց արգասաւորիչ յատկութիւնները մեծ մասամբ կը պարտին հանքային տարրերուն զոր կը պարունակեն, և ասիկա ապացոյցին հետեւեալ փորձով.— Երկու թաղարներու մէջ, ուր կոտրած ապակիի մանր կտորներ լեցուած էին, քանի մը հատիկ ցորեն սերմանեցին։ Բայց մինչ թիւ 1 թաղարը պարզ ջուրով միայն կ'ոռոգուէր, միւսը կ'ոռոգուէր այնպիսի ջուրով որուն մէջ լուծած էին աղբիւսին պարունակած հանքային նիւթերէն մաս մը (կիր, բօդաս, ֆոսֆոր եւայլն)։ Թիւ 1 թաղարին հունձքը փայլուն չեղաւ, քանի որ պարզ ջուրով և կոտրած ապակիով միայն սնած էր։ Սակայն թիւ 2 թաղարին մէջ, որ հանքային նիւթեր պարունակող ջուրով ոռոգուած էր, հունձքը շատ աւելի գեղեցիկ եղաւ։ Մէրկէ կուգար այս երկու մշակութեանց տարբերութիւնը։ — Անշուշտ հանքային նիւթերէն։ Ուրեմն այս նիւթերը արգասաւորիչ զօրութիւն մը ունին։

Այս պարզ օրինակով կը հասկնաք որ երկրագործութիւնը մեծ յառաջդիմութիւն ըրած է, քանի որ այժմ կը-նայ արգասաւորութեան տարրերը գըտնել ուրիշ տեղ և չի կարօտիր աղբիւսին որուն քանակութիւնը միշտ սահմանափակ է, մինչ հանքային արգասաւորիչ նիւթերու քանակութիւնը գրէթէ անսահման է։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Միտիլլիթի յոյն դեղագործ մը յաջողեցաւ տեղական ծաղիկներէն հանել անանուխի, զուրբակի (origan), դափնեվարդի, ռազմանի (rեզկեկ) իսկութիւններ (էսանս), որոնց տեսակը շատ ընտիր է։ Մարսիլիոյ մէջ նոր կազմակերպուած միջազգային ճարտարարուեստի ցուցահանդէսին Ծանձնաժողովը, գնահատելով այս գիւտին արժէքը, ժիւրիի անդամ ընտրեց յոյն քիմիագէտը։ Այս իսկութիւններ, որոնք դեղագործութեան մէջ կը կիրարկուին, արդէն մեծապէս գնահատուեցան ի Գերմանիա։

×

Պուլկարիոյ Առեւտրական և երկրագործական նախարարութեան պաշտօնաթերթը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.—

«Այսուհետեւ ի Պուլկարիա չերամի հունձ ներածողները, չերամաբուծական ճարտարարուեստի բարւոքման յատուկ կանոնագրին տրամադրութիւններուն զատ, պէտք է լրացնեն նաև հետեւեալ պայմանները.—

1, Ներածելի չերամհունձ պարունակող մնտուկները համասեռ (միեւնոյն տեսակէ և միեւնոյն սերունդէ) հունձեր միայն պէտք է բովանդակեն։ Մնտուկի մը մէջ գտնուած հունձերուն քանակութիւնը ա'նէ սահմանափակումի ենթարկուած չէ։

2. Իւրաքանչիւր մնտուկի հունձերը պիտի քննուին անջատաբար։

3. Քննութիւնը պիտի կատարուի երեք անդամէ բաղկացեալ Ծանձնաժողովի մը միջոցաւ։ Ներածողները, եթէ ուզեն, կրնան մասնակցիլ պատուիրակի մը միջոցաւ։

4. Ներամաբուծական կանոնագրին 10րդ յօդուածին համաձայն, քննութիւնը կ'աւարտի հունձերուն ստացումէն մինչեւ մէկ ամիս։

×

Ֆրանսայի պաշտօնաթերթը հրատարակեց հետեւեալ օրէնքը.— «1904էն սկսեալ մինչեւ 6 տարի վուշ և կանեփ մշակողներուն պիտի տրուին պարգեւներ, որոնց տարեկան գումարը պիտի ըլլայ $2^1/_2$ միլիոն ֆր.։»

×

Բանակցութիւններ կը կատարուին Կանի (Պելժիա), Ռուպէի (Ֆրանսա) և Մանչէսդրի (Անգլիա) բամբակեղէնի գործարանատէրերու միջեւ՝ սենդիքա մը կազմելու և խամ բամբակի վրայ ամերիկեան չահագիտութեան դէմ գործելու համար։

×

Ֆրանսայի Երկրագործական նախարարութիւնը գարնան առթիւ շրջաբերականներ ղրկեց գաւառապետներուն, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնեն երկրագործութեան օգտակար թռչուններու պաշտպանութեան համար։ Դպրոցներու մէջ դասեր պիտի տրուին երկրագործութեան թեւաւոր օժանդակներուն պահպանման պէտքին վրայ և քաջալերեն միջաներու ջնջման գործին մէջ թռչուններուն դերը պիտի բացատրուի ուսուցիչներուն կողմէ։

×

Ֆրանսայի պաշտօնաթերթը նոր օրէնք մը հրատարակեց, որ կը տրամադրէ հետեւեալ օրը վճարել այն առեւտրական թուղթերն որոց պայմանաժամը կը լրանայ կիրակի կամ տօնի օր։

×

Կոտրած հաւկիթներն ինչ կ'ըլլան։ —Պուլկարիոյ գլխաւոր արտադրութիւններէն մին, հաւկիթը, սայլերով հրապարակ փոխադրուելուն պատճառաւ, մեծ մասամբ կը կոտրի։ Այս կոտրած հաւկիթները, գիներուն վար եղած ժամանակ, նուազագոյն արժէք ունին և փոխանակ անմիջապէս գործածելու, ինչպէս կ'ըլլայ գիներուն բարձր եղած ատենը, պահածոներ կը շինուին։ Արտածութեան կարեւոր տուն մը, որ հաւկիթներու պահածոյի գործարան մը ունէր Ֆիլիպէի մէջ, այժմ երկրորդ գործարան մը կը հիմնէ ի Սոֆիա։ Այս պահածոներուն պատրաստութեան համար կը գործածուին միայն կոտրած թարմ հաւկիթները կամ չհոտած հին հաւկիթները։ Դեղինը կը զատուն ճերմակէն, կը չորցնեն և կը շինեն անոնցմէն խմորներ։ Ճերմակներն ալ չորցուելով, կը գործածուին ներկի, անուշեղէններու, լուսանկարչութեան եւն.։ Չորացումը կը կատարուի 50 աստիճան տաքցած ջեռոցներու մէջ։ 1000 հաւկիթէն կը գոյանայ 30 քիլո ճերմկուց, որ կը հայթայթէ 3 քիլո չոր ալպիւմին և 16 քիլո դեղին, որ չորնալուն պէտք 8 քիլոյի կը վերածուի։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
(ԺԻՐԱՅՐ ԵՒՐԱԿԱՑԻ)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԵԱՆՔԸ

ՄԱՆԱԾ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շինութիւն, գործածութիւն, տեսակ եւ թուագրում.— Ժիւմէլ.— Սալատեն. — Կարժերուն (չիլե) հաւելիւ.— Կլասք թելեր.— Բամբակի շրջազգեստը գոհարեներուն կարգին մէջ.— Եօթն հակ։

Բամբակը, մանած ըլլալու համար, կ'ենթարկուի մեքենական շատ մը գործողութիւններու, որոնք կը մաքրեն, կ'ընդլայնեն զայն, թելերուն զուգահեռութիւնը կը հաստատեն, պատրոյգներ կը շինեն և ապա հեծկեակ աւելի նուրբ պատրոյգներ կը պատրաստեն ուզուած թիւին համեմատ։ Մանածն իր վերջնական վիճակը կ'ըստանայ թելչէն գործաստեղծին միջոցաւ, որ նրբութեան ստիճանը կուտայ եւ կ'ոլորէ։ Ուրեմն մանածը կը բաղկանայ քով քովի եւ ծայր առ ծայր դրուած եւ պէտք եղած տուկնութիւնն ստանալու համար միասին ոլորուած բամբակէն։ Այս թելն ա'նքան նրբութիւն ունի որ մէկ քիլո բամբակով կարելի է ստանալ մէկ միլիոն մէտր եզկայն թել մը։ Թելին երկայնութիւնը մեծապէս կը փոխուի բամբակին տեսակին համեմատ։ Հնդկաստանի կարճաթել բամբակը կը հայթայթէ ա'նպիսի թել մը որուն երկայնութիւնը համեմատական չէ իր ծանրութեան եւ շատ անգամ մարիկեան բամբակի հետ կը խառնեն միջին տեսակ մանած ստանալու համար։ Նուրբ թել պատրաստելու համար կը գործածուի եգիպտական բամբակը որ ժիւմէլ կը կոչուի։ Մանարան մը այժմ չի կրնար ամէն թիւ արտադրել։ Հաստ թել արտադրող մանարաններն ու մէն մի իլ կ'սպառեն շատ աւելի նախանիթ քան նուրբ թելեր շինող մանարանները, եւ հետեւաբար պէտք է ունենան շատ աւելի մեքենայ։ Ընդհակառակն, նուրբ թել արտադրող մանարանները պէտք է գործածեն հլատորդ մեքենաներ։

Մանածը գլխաւորապէս հիւսուածներու շինութեան գործածուելով, երկու գլխաւոր բաժանումներ ունի,—Առէջն ու թեզանը։ Առէջը, որ յատկացուած է հիւսուածային երկայնքի թելերը կազմելու, պէտք է շատ դիմացկուն ըլլայ և աղէկ ոլորուի։ Թեզանը, որ իրարու կը կապէ առէջին թելերը, հիւսելագործութեան ատեն քաշուելու պէտք չունենալով, կրնայ շինուիլ նուազ երկար թելերէ, եւ ընդունիլ նուազ սեղմ ոլորում մը։

Մանածի նրբութեան ստիճանն որոշելու համար կը գործածուի թուագրութիւն մը որ հիմնուած է բամբակի միեւնոյն կշիռէն հանուած թելի տարբեր երկայնութիւններուն վրայ։ 1829 էն ի վեր Ֆրանսայի մէջ մեդրական դրութիւնը կը գործածուի թելերու թուագրութեան մէջ։ Կշիռի միաւորը է կէս քիլոն եւ չափի միաւորը՝ 1000 մէտր։ Ուրեմն թիւը կը յայտնէ կէս քիլոյին մէջ պարունակուած հազարերորդ մէտրը։ Թիւ 20 մանածը կը նշանակէ թէ 500 կրամնոց բամբակը 20,000 մէտր կ'արտադրէ։ Գործնականին մէջ, մանածի մը թիւը կը հակցուի փոքրիկ կշիռի մը միջոցաւ որ հնարիչին անունովը կը կոչուի Սալատեն։ Ասեղ մը, փոքրիկ կարժին (չիլէ) ծանրութեան տակ, կը տեղափոխուի տախտակի մը վրայ, եւ թիւը ցոյց կուտայ։ Ծրարին հաշիւն ալ դիւրին է։ Ծրարը, որ միօրինակ կերպով 3 քիլո է, կը բաղկանայ 1000 մէտրէնոց կարժերէ, իւրաքանչիւր կարժ ստորաբաժնուած ըլլալով 100 մէտրնոց 10 կարժիկներու։ Ուրեմն դիւրին է մանածին թիւն հաշուել 500 կրամին մէջ պարունակուած կարժերուն թիւը համարելով։ Կարժը կը պատրաստուի կարժաւոր մը վրայ որուն չրջագիծն է 1 մէտր 42857, այնպէս որ 70 չրջանը կ'արտադրէ 100 մէտր։ Ասիկա Ֆրանսական դրութիւնն է։ Կան նաև ուրիշ դրութիւններ։ Անգլիական դրութիւնը բնականաբար ամէնէն աւելի ծանօթն եւ գործածականն է, Անգլիա գլխաւոր երկիրն ըլլալով բամբակեղէնի ճարտարարուեստին մէջ։ Անգլիական թուագրութեան մէջ երկայնութեան միութիւնն է 840 եարտա կամ 768.10 մէտր եւ ծանրութեան միութիւնն է անգլ. լիպրան։ 840 եարտան անգլ. կարժին մէջ պարունակուած թելին երկայնութիւնն է։ Մէն մի կարժ կը բաղկանայ 120 եարտանոց 7 կարժիկներէ, որոնք $1^1/_2$ եարտա չրջագիծ ունեցող կարժաւոր մը 80 չրջանովը կը կազմուին։ Անգլ. թիւին համապատասխանող ֆրանս. թիւը դիւրաւ կը գտնուի՝ այն թիւը բազմապատկելով 846.5ով, որ մէտրին թիւն է անգլ. թիւ 1ին հաւասարող 500 կրամին մէջ։ Օտար երկիրներն ընդհանրապէս անգլ. թուագրութիւնը կը գործածեն։ Միայն Պելժիոյ մէջ խառն դրութիւն մը ընդունուած է։

Անշուշտ թելերը յաճախ առանց ո՛եւ է փոխակերպութեան կը գործածուին թէ՛ զուտ անլուայ բամբակէ հիւսուածներու, թէ վուշով, բուրդով եւ մետաքսով խառն հիւսուածներու շինութեան եւ թէ գուլպաներու, հիւսելազարդի, բարակ լարերու (fայթաճ) պատրաստութեան։ Կան նաեւ կլասք թելեր որոնք շատ կարծր են, ֆիւ մազի պէս, եւ կը գործածուին մասնաւոր հիւսուածներու շինութեան։ Այս արագ ու հակիրճ թուումէն կը տեսնուի թէ մանածն ո՞րքան բաներու կը գործածուի եւ հետեւապէս ո՞րքան մեծ սպառում ունի աշխարհի մէջ։

* * Բամբակի ճարտարարուեստը, որ հիւսելական ճարտարարուեստներու վերջինն է թուականի կողմէ, այսօր ամէնէն կարեւորն եղած է որքան իր արտադրութիւններուն առատութեամբ եւ ածնութեամբ նոյնքան այն տարբեր գործածութիւններով որոնց կրնայ պատչաճիլ։ Այն թուականին երբ բուրդը, վուշն ու մետաքսը արդէն իրը նախանիթ կը ծառայէին մեծ ճարտարարուեստներու, բամբակէ կերպասները տակաւին հազուագիւտ եւ թանկագին առարկաներ էին։ Կտակագրի մը մէջ գտնարեղէններու հետ յիշուած է բամբակէ շրջազգեստ մը։ Թէեւ բամբակեղէնի շինութիւնը 1641 ին գոյութիւն ունէր Մանչէսդրի մէջ, բայց 18րդ դարու երկրորդ կէսին էր որ իրապէս կազմուեցաւ բամբակեղէնի Եւրոպական ճարտարարուեստը։ Մխոխիբիի եղերքէն յԱնգլիա բամբակի առաջին ներածութիւնն եղած է 1747 ին։ Ներածուած հակերուն գումարը կը հասնէր եօթնի։

Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Սպանիոյ, Ռուսիոյ, Զուիցերիոյ բամբակեղէնի ճարտարարուեստներուն վրայ տահագրգիռ տեղեկութիւններ՝ ուրիշ անգամ։

ԽՄԲԱԳՐՈՂՆԵՐ

ԽԱՂՈՂԷՆ՝ ՔԱՐԻՒՂ,

ՓԱՅՏԷՆ՝ ԿԵՐՊԱՍ

Մեր նախահայրերուն մտքէն կ'անցնէր արդեօք թէ օր մը իրենց զուակները խաղողի իւղով պիտի լուսաւորուին կամ փայտէ կերպասով պիտի զարդարուին։ Բայց պէտքը ամէն բան կը ծնի։ Անցեալները, երբ քարիւղին գինը բարձրացաւ Իտալիոյ մէջ, այգեպանները փորձեցին աւելի ածան վառելանիթ մը, լոյս մը գտնել։ Դիպուածաւ կամ փորձերէ յետոյ տեսան որ խաղողին մէջի կուտը կը պարունակէ յատակ, անդոյն, անոտ, 0,930 խտութեամբ իւղ մը, որ է'ն պարզ հողէ կանթեղներու մէջ իսկ խիստ լաւ կը վառի ու բնաւ ծուխ չի տար։ Շատեր բնականաբար ուզեցին օգտուիլ և այգեկութէ յետոյ խաղողին մնացորդէն (ճիպէռ)

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԹԵՐԹՕՆԸ 68

ԵՐԿՈՒ ՕՐՕՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ Կ